

Interreg
Poľsko-Slovensko

Európsky fond regionálneho rozvoja

Žilinský
samosprávny
kraj

Vzdelávaním bližšie k prírode

Edukacja bliższa przyrodzie

2019

Žilinský
samosprávny
kraj

Interreg

Polsko-Slovensko

Europský fond regionálneho rozvoja

EUROPSKA UNIA

Názov mikroprojektu:
Vzdelávaním bližšie k prírode

Tytuł mikroprojektu:
Edukacja bliższa przyrodzie

Vedúci partner / Partner wiodący:
Lesy Slovenskej republiky, štátny podnik Odštepny závod Žilina
Námestie M. R. Štefánika 1, Žilina 011 45
www.lesy.sk

Hlavný cezhraničný partner / Główny partner transgraniczny:
PGL LP Nadleśnictwo Ujsoly
ul. św. Huberta 2, Ujsoly 34-371
www.ujsoły.katowice.lasy.gov.pl

Termín realizácie – Termin realizacji: 10/2018 – 09/2019

Celkové náklady projektu - Całkowite koszty projektu: 36 517,47 EUR

Autori textov / Autorzy tekstów:
Ing. Ladislav Bihari
Mgr. Anna Sliacka, PhD.
Iwona Kocoń

Výtlačok zdarma / Egzemplarz bezpłatny

Výhradnú zodpovednosť za obsah tejto publikácie nesú jej autori a nedá sa stotožniť s oficiálnym stanoviskom Európskej únie.

Wyłączną odpowiedzialność za zawartość niniejszej publikacji ponoszą jej autorzy i nie może być ona utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Unii Europejskiej.

2019

O mikroprojekte Vzdelávaním bližšie k prírode

Vychádzajúc z potenciálu prihraničného územia krajiny, pretrvávajúcim problémom je relatívne slabá ponuka odborného a celoživotného vzdelávania environmentálnej výchovy. Projekt „Vzdelávaním bližšie k prírode“ je mikroprojektom „výmeny dobrej praxe“ v oblastiach odborného vzdelávania a modelových riešení systému stredoškolského a celoživotného vzdelávania, v environmentálnej výchove o lesnom ekosystéme a výchove človeka k udržateľnému spôsobu života. Vzdelávanie bolo zabezpečené akreditovanými slovenskými a poľskými lesnými pedagógmi. Zapojením poľských lesných pedagógov, kde kvalita environmentálneho vzdelávania, ako aj využitie poznatkov a vedomostí je na vysokej úrovni a teda využijúc ich „know-how“ sme chceli zvýšiť kvalitu stredoškolského systému vzdelávania súčasných pedagógov, študentov – budúcich pedagógov, ale aj širokej verejnosti v oblasti celoživotného vzdelávania environmentálnej výchovy. Obohatením vzdelávacej ponuky, či rozšírením možností celoživotného vzdelávania, sme napomohli k rozšíreniu možností a schopností obyvateľov pohraničia ako aj efektívnemu využitiu zdrojov pohraničia prostredníctvom vzdelávacích aktivít. Lesná pedagogika využíva aktivizujúce metódy a formy zážitkového učenia a projektového vyučovania. Poskytuje nielen vedomosti, ale oslovuje aj emocionálnu stránku človeka, podporuje získavanie zručností aj celkový rozvoj osobnosti. Realizáciou projektu, predovšetkým využitím skúseností a zručností lesných pedagógov nielen poľských ale aj slovenských, došlo k skvalitneniu cezhraničného stredoškolského a odborného vzdelávania v environmentálnej oblasti a vytvoril sa pevnejší vzťah obyvateľstva v oblasti kultúrneho a prírodného dedičstva.

Hlavným cieľom mikroprojektu bolo vzdelávanie a tým zvyšovanie úrovne vedomostí a znalostí v environmentálnej výchove pre študentov – budúcich pedagógov, pedagógov základných a stredných škôl vyučujúcich predmety s environmentálnou tematikou a celoživotné vzdelávanie širokej verejnosti – obyvateľov regiónu pôsobiacich v environmentálnej oblasti. Výstupom vzdelávania bolo získanie vedomostí a zručností, ako vyučovať environmentálnu výchovu. V oblasti postojov cieľové skupiny nadobudli schopnosť vnímania života ako najvyššej hodnoty, pochopili význam udržateľného rozvoja ako pozitívnej perspektívy ďalšieho vývoja ľudskej spoločnosti, posilnili pocit zodpovednosti vo vzťahu k zdravému životnému štýlu a k vnímaniu estetických hodnôt prostredia. Získaním schopností vnímať a citlivo pristupovať k prírode, k prírodnému a kultúrnemu dedičstvu sa zamedzila negatívna migrácia z pohraničných regiónov. Zároveň nadviazaním partnerstiev, nielen medzi lesnými pedagógmi, ale pedagógmi vo všeobecnosti a verejnosťou oboch strán, prispel mikroprojekt k zníženiu rozdielov a výmene environmentálnych zručností, ako aj k zníženiu jazykovej bariéry hlavne v environmentálnej oblasti. Nezanedbateľným aspektom projektu bolo taktiež zvýšenie počtu osôb zaoberajúcich sa environmentálnou problematikou, čo bude mať výrazne pozitívny vplyv na prehlbovanie, rozvíjanie a upevňovanie hodnotového systému v prospech konania k životnému prostrediu obyvateľov pohraničného územia. V neposlednej rade kontinuálne vzdelávanie ako súčasť celoživotného vzdelávania zabezpečilo u všetkých cieľových skupín sústavný proces nadobúdania vedomostí, zručností a spôsobilostí s cieľom udržať, obnovovať, zdokonaľovať a dopĺňať profesijné kompetencie potrebné pre výkon pedagogickej praxe a na výkon odbornej činnosti so zreteľom na premenu tradičnej školy na modernú.

Viac informácií o projekte môžete nájsť na internetových stránkach vedúceho partnera LESY Slovenskej republiky, štátny podnik - <https://www.lesy.sk/lesy/onas/projekty-spolupraca/projekty-eu/projekty/pl-sk-2014-2020/nova-web-stranka.html>.

Publikácia bola vytvorená ako jeden z výstupov projektu „Vzdelávaním bližšie k prírode“ č. INT/EB/ZA/3/III/A/0136 spolufinancovaného Európskou úniou z Európskeho fondu regionálneho rozvoja vo výške 36 517,47 EUR.

1. ÚVOD.....	6
2. LESNÁ PEDAGOGIKA V ŠTÁTNO M PODNIKU LESY SLOVENSKEJ REPUBLIKY	7
3. LESNÁ PEDAGOGIKA V PODMIENKACH ODŠTEPNÉHO ZÁVODU ŽILINA	11
4. AKTIVITY LESNEJ PEDAGOGIKY	22
5. LESNÁ PEDAGOGIKA V LASACH PAŃSTWOWYCH	24
6. LESNÁ PEDAGOGIKA V PODMIENKACH NADLEŚNICTWA UJSOŁY	26
7. AKTIVITY LESNEJ PEDAGOGIKY	27

Príroda a les je dôležitou súčasťou života každého z nás. Človek sa však prírode stále viac a viac vzdáľuje, pretože náš život ovplyvňujú výtobytky modernej techniky. Ovplyvňujú naše vzťahy, myslenie, voľný čas a aj kontakt s okolitým svetom. Jednou z možností, ako zmeniť budúcnosť spoločnosti vo vzťahu k prírode, je začlenenie lesnej pedagogiky do vzdelávania. Oboznamovanie žiakov s prírodou by mal prebiehať už od útleho veku. Práve toto je obdobie, kedy sa u nich formujú postoje a názory na prírodu. Neexistujú väčší odborníci, ktorí by žiakom vedeli dostatočne sprostredkovať prírodu, ako lesník a lesný pedagóg. Vďaka nim môžu žiaci nahliadnúť do lesa tak, ako ho nepoznajú a naučiť sa veľa nových informácií. A práve takéto zážitky môže žiakom priniesť lesná pedagogika.

Lesná pedagogika ako súčasť environmentálnej výchovy je učenie o lesnom ekosystéme a výchove človeka k udržateľnému spôsobu života. Využíva formy zážitkového učenia a zmyslového vnímania. Poskytuje nielen vedomosti, ale oslovuje aj emocionálnu stránku človeka, rozvoj zručností a tak podporuje celostný rozvoj osobnosti. Je určená všetkým vekovým kategóriám, ale najmä mladej generácii, ktorá je budúcnosťou tejto krajiny.

Lesná pedagogika je a bude nosným mienkotvorným nástrojom v rukách lesníkov, ktorý je realizovaný vlastnými zamestnancami – lesnými pedagógmi, ale aj lesníkmi. Je to najprírodzenejšia forma komunikácie a najefektívnejší prostriedok, ktorým lesníci približujú širokej verejnosti prostredie lesa so všetkými jeho funkciami, lesné hospodárstvo so všetkými jeho potrebami a v tomto kontexte aj obsah a význam práce lesníka v prospech spoločnosti.

Preto sa teraz k Vám dostala do rúk publikácia, ktorá je výstupom mikroprojektu „Vzdelávaním bližšie k prírode“ a obsahuje výstupy z odborných seminárov, kde boli certifikovanými lesnými pedagógmi z Poľska a Slovenska odprezentované teoretické a praktické vedomosti a zručnosti s cieľom predstavenia nápadov, námietok, overených projektov, inšpirácií, príkladov dobrej praxe na ekopedagogické inovácie s cieľom tento potenciál naplno využívať v praxi.

V tejto publikácii sa oboznámite s lesnou pedagogikou tak, ako sa realizuje v štátnom podniku LESY Slovenskej republiky, na Odštepnom závode Žilina a v Lasach Państwowych, v Nadleśnictwie Ujsoły. Nájdete tu aj konkrétne príklady aktivít, ktoré budete môcť využívať pri environmentálnom vzdelávaní.

2. LESNÁ PEDAGOGIKA V ŠTÁTOM PODNIKU LESY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Lesná pedagogika ako spôsob výchovného pôsobenia na deti a mládež vznikla v 19. storočí v Amerike. Dnešná európska lesná pedagogika je najlepšie prepracovaná v Rakúsku a Nemecku, kde sa jej venujú od 90. rokov minulého storočia.

Na Slovensku je lesná pedagogika od roku 2001 vďaka pracovníkom dnešného Ústavu lesníckeho poradenstva a vzdelávania Národného lesníckeho centra (ULPV NLC), ktorí zabezpečili realizáciu vzdelávacieho programu akreditovaného na Ministerstve školstva SR a metodicky zastrešujú program lesnej pedagogiky. V roku 2017 sa Národné lesnícke centrum vo Zvolene z poverenia Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR stalo koordinátorom lesnej pedagogiky na Slovensku.

Lesná pedagogika sa v štátnom podniku LESY Slovenskej republiky realizuje na báze dobrovoľnosti. Za viac ako desaťročné obdobie sa podnik zaradil k subjektom, kde bol zaznamenaný najvýznamnejší pokrok v uplatňovaní lesnej pedagogiky. Okrem individuálnych lesných vychádzok, diskusií a hromadných podujatí pre verejnosť vznikajú v rámci lesnej pedagogiky viaceré samostatné projekty venujúce sa jednotlivým častiam manažovania lesov, oslovujúce predovšetkým deti a mládež. V súčasnosti ju realizuje na báze dobrovoľnosti 250 aktívnych lesných pedagógov, ktorým častokrát pomáhajú ich kolegovia lesníci.

Lesný pedagóg je fyzická osoba, ktorá je odborne spôsobilá vykonávať činnosti lesnej pedagogiky, s predpokladom nielen odbornej spôsobilosti, ale aj ďalších pedagogicko-sociálnych kompetencií.

Prvé kurzy lesných pedagógov absolvovali zamestnanci š. p. LESY Slovenskej republiky už v roku 2001 (piati) a v roku 2003 (dvaja). Projekt lesnej pedagogiky sa v štátnom podniku LESY Slovenskej republiky reálne naštartoval v roku 2005 na Odštepnom závode Revúca. K prvým lesným pedagógom patrili aj kolegovia z Odštepného závodu Trenčín, Odštepného závodu Čadca a Odštepného závodu Považská Bystrica. Ku koncu roku 2005 už pôsobilo na 18 odštepných závodoch 35 lesných pedagógov. V priebehu roka 2006 pribudlo ďalších 23 lesných pedagógov. Ich dobrovoľná aktivita a vysoká odbornosť sa využila v spolupráci s ULPV NLC pri tvorbe materiálu Konceptia lesnej pedagogiky ako súčasť environmentálnej výchovy na Slovensku, ktorá bola schválená vedením Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR pod č. j. 2824/2011-710.

Výrazná a kvalitná činnosť lesných pedagógov našla odozvu aj vo vedení podniku a od roku 2010 boli na náklady lesnej pedagogiky (učebné pomôcky, materiál) pravidelne prideľované finančné prostriedky. Zároveň sa vytvoril systém plánovania, kontroly a zaúčtovania nákladov na výkon lesnej pedagogiky.

V roku 2014 bola zamestnancom štátneho podniku LESY Slovenskej republiky priznaná odmena za aktivity lesnej pedagogiky nad 5 hodín s viac ako 12 deťmi na jedného zamestnanca v hodnote 15,- EUR.

V tom istom roku bol vytvorený viacstupňový systém riadenia lesnej pedagogiky a systematická centrálna distribúcia pomôcok a drobností lesnej pedagogiky. Zároveň bola koordinátorom lesnej pedagogiky prisľúbená jednorazová finančná odmena za koordinovanie aktivít lesnej pedagogiky, vyplácaná raz ročne a to ku koncu príslušného kalendárneho roka.

Koncom roka 2018 štátny podnik LESY Slovenskej republiky disponuje viac ako 250 vyškolenými lesnými pedagógmi, ale do aktivít lesnej pedagogiky zapája viac ako 300 zamestnancov.

Lesná pedagogika musí byť realizovaná ako proces zložený z viacerých etáp, ktorý zohľadní nasledovné stupne rozvoja vedomia a pôsobenia:

1. Rozvíjať schopnosť radosť sa z dotyku s prírodou a zažívať príjemné chvíle z pobytu v nej.
2. Nadobúdať schopnosti a získavať skúsenosti, ktoré vzniknú dôsledkom pozorovania prírody.
3. Porozumieť ekologickému prepojeniu medzi lesnými druhmi a človekom.
4. Porozumieť, akú úlohu zohráva človek v prírode.
5. Nadobudnúť vedomosti a motiváciu k tomu, aby sa prijímali správne rozhodnutia, spojené s vplyvom na životné prostredie.
6. Zodpovednosť za budúcnosť pre svoj každodenný život.

Ciele lesnej pedagogiky:

Hlavným cieľom lesnej pedagogiky je pozdvihnúť povedomie všetkých vekových skupín obyvateľstva o význame lesov, ich jednotlivých zložiek, produkčných, ale tiež mimo-produkčných funkcií lesa s dôrazom na význam manažovania a ochrany lesných ekosystémov – t. j. prácu a význam lesníctva nielen v minulosti, súčasnosti, ale hlavne spôsob trvalo-udržateľného manažovania lesov na Slovensku pre budúce generácie.

Stále upozorňovať na požiadavky spoločnosti, ktorá neustále zvyšuje nároky v spotrebe dreva, čím narastá dopyt po tejto obnoviteľnej surovine.

Pri všetkých aktivitách lesnej pedagogiky realizovaných lesnými pedagógmi v spolupráci s lesníkmi je najdôležitejšie kľásť dôraz na les ako živý ekosystém

a interpretovať jednotlivé zásahy do neho a vysvetľovať význam týchto zásahov v budúcnosti (prízvukovať časový horizont 80 rokov – rubná zrelosť jednotlivých drevín). Aktivity lesnej pedagogiky vždy vzťahovať na zmysel práce lesníkov pre les a spoločnosť, a neustále poukazovať na význam manažovaných lesov.

Špecifické ciele:

- a) Presentovať a propagovať činnosť lesníkov a význam lesníctva
- b) Presentovať a propagovať činnosť štátneho podniku LESY Slovenskej republiky
- c) Upozorňovať spoločnosť na význam trvalo-udržateľného hospodárenia v lesoch
- d) Zdôrazňovať význam zdravých a ekologicky stabilných porastov
- e) Presentovať mimo-produkčné funkcie lesa
- f) Priblížiť verejnosti históriu a kultúru lesníctva a poľovníctva
- g) Predkladať fakty a dávať priestor na diskusie medzi odborníkmi, ľuďmi z praxe a konzumentmi (spoločnosťou)
- h) Presentovať drevo ako obnoviteľnú surovinu s dôrazom na samotný časový horizont a náklady potrebné na výchovu a obnovu porastov
- i) Vytvoriť trvalú spoluprácu so školami a ponúknuť aktivity lesnej pedagogiky ako alternatívny spôsob výučby niektorých tém uvedených v metodických plánoch.

LESY Slovenskej republiky, štátny podnik realizuje hromadné a skupinové akcie lesnej pedagogiky. **Hromadné akcie** sú organizované pre širokú verejnosť s tematico-propagačným zameraním (Lesnícke dni, Deň stromu, Levické poľovnícke dni, Rimavsko-sobotská vetvička – Deň s lesníkom, Drevorubač, Medzinárodný deň detí na Počúvadle, LESY deťom, lesná pedagogika v rámci regionálnych podujatí jednotlivých odštepných závodov).

Skupinové akcie sú organizované pre menšiu skupinu so špecifickým zameraním – programom (Stromy poznania, Lesný zážitkový deň, Čo šepká les, Lesy deťom, Detské dni Sv. Huberta, Lesná pedagogika v múzeu – programy lesnej pedagogiky ako doplnok dlhodobých výstav Lesníckeho a drevárskeho múzea).

3. LESNÁ PEDAGOGIKA V PODMIENKACH ODŠTEPNÉHO ZÁVODU ŽILINA

Odštepny závod Žilina sa aktívne venuje lesnej pedagogike od roku 2006. V súčasnosti (rok 2019) vykonáva aktivity lesnej pedagogiky 9 certifikovaných lesných pedagógov, ktorí napríklad v roku 2018 zrealizovali 37 akcií lesnej pedagogiky pre 1990 účastníkov. Jednalo sa väčšinou o žiakov základných a materských škôl. Väčšina akcií sú lesné vychádzky, prednášky o lese, besedy v triedach, stanovištia s lesnou pedagogikou na hromadných akciách, ale napríklad aj sadenie stromčekov, či zber odpadkov v lese.

Verejnosti sa prihovráame aj prostredníctvom Lesného náučného chodníka Dolná Hora, ktorý je na okraji kúpeľov v Rajeckých Tepliciach. Chodník na ôsmych zastaveniach informuje návštevníkov o rastlinstve či živočíšstve v danej lokalite, ale aj o význame lesa pre človeka.

V roku 2008 bolo v blízkosti Krpelianskej priehrady vyhlásené Významné lesnícke miesto Šútovská skala, kde tiež môže verejnosť vidieť ako dokázali v 50-tych rokoch 20. storočia lesníci zalesniť holú skalú.

Pravidlá pre návštevníkov lesa

Pred vstupom do lesa je potrebné oboznámiť deti so zásadami pobytu a pohybu v lese.

- Nerušiť pokoj v lese, neplašiť zvieratá, nechytať mláďatá, ktoré stretnete náhodne v lese, lebo matka také mláďa odvrhne a hrozí mu uhynutie
- Nenechávajúte v lese žiadne odpadky, ktoré znečistia životné prostredie a sú nebezpečné pre zvieratá
- Nezakladajte oheň mimo miest na to určených, aby nevznikol lesný požiar
- Netrhajte bezdôvodne rastliny

NÁJDI SVOJ STROM, NAKRESLI SI SVOJ STROM

Opis: Aktivita prebieha vo dvojiciach v lese, školskom dvore alebo parku. Jeden z dvojice má na očiach šatku, aby nevidel a druhý ho bezpečne privedie k vybranému stromu. Hráč so zaviazanými očami sa snaží všetkými zmyslami, okrem zraku, zapamätať si vybraný strom. Keď je pripravený, vidiaci hráč ho odvedie naspäť. Odloží šatku a snaží sa nájsť ten „svoj“ strom. Keď ho úspešne nájde, úlohy si vymenia. Ďalšou časťou aktivity je, že na čistý papier hráči namaľujú strom. Použijú pri tom prírodný materiál, ktorý nájdu v lese ako napríklad hlinu, trávu atď.

Cieľová skupina: Bez obmedzenia veku.

Pomôcky: šatka, biely hárok papiera.

Výchovný cieľ: Uvedomiť si svoje obmedzenia v orientácii bez GPS. Uvedomiť si situáciu, v akej sa nachádza hendikepovaný človek a zamyslieť sa nad spôsobmi, ako mu môžeme pomôcť.

HNIEZDA

Opis: Účastníkov lesnej vychádzky rozdelíme na štvorčlenné skupiny, kde dvaja členovia predstavujú dospelé vtáky - samec a samica a dvaja členovia ich mláďatá. Každdej skupine určíme stanovište. Na stanovišti si dvaja, ktorí predstavujú rodičov vybudujú hniezdo pre svoje mláďatá z prírodného materiálu, ktorý nájdu v blízkosti (konáriky, lístie, tráva, kamienky). Hniezdo musí byť dostatočne veľké, aby sa v ňom zmestili

dospelé vtáky a aby mláďatá mohli pohodlne sedieť a nastaviť ruky pre potravu. Potravu pre mláďatá zabezpečujú dospelé vtáky. Potravu lesný pedagóg rozmiestni po blízkom okolí tak, aby dospelé vtáky boli nútené za potravou behať. Potravou môžu byť napríklad cukríky. Z hniezda vybieha vždy len jeden – samica alebo samec a hľadá potravu. Zoberie len jeden kus potravy a beží s ním do hniezda, vloží potravu do dlane mláďaťa a hneď vybieha z hniezda druhý dospelý vták a nakrími druhé mláďa. Hra končí, keď sa minie potravu. Na záver si mláďatá spočítajú cukríky. Lesný pedagóg zisťuje, ktoré mláďa má dostatok potravy, a ktoré hladuje. Ako možné doplnenie k aktivite je, že sa môžu určiť dvaja, alebo traja účastníci, ktorí budú predstavovať dravce, ktoré sa budú snažiť vtáky, zhaňajúce potravu, uloviť.

Cieľová skupina: deti 6 – 12 rokov.

Pomôcky: cukríky, alebo iné vhodné potraviny slúžiace ako potravu pre mláďatá v hniezde.

Výchovný cieľ: Uvedomiť si skutočnosť, ako intenzívne vtáky v prírode zabezpečujú potravu pre svoje mláďatá. Ako ich v tom limituje umiestnenie hniezda, počasie, predátory. Diskusia o problematike ako rodičia zabezpečujú jedlo pre svoje deti. Uvedomiť si skutočnosť ako zdravá potrava limituje vývin potomstva.

LESNÝ EKOSYSTÉM

Opis: Účastníci lesnej vychádzky sa postavia do kruhu. Lesný pedagóg stojí v kruhu spoločne so všetkými, drží v ruke kľbko špagátu, určí tému, otázku hry – napríklad čím by chcel byť účastník hry, akým zvieratom, rastlinou či inou súčasťou lesa, alebo čo sa mu v lese páči.

Lesný pedagóg odpovedá na otázku ako prvý a hodí kľbko hráčovi

oproti sebe, koniec špagátu však drží pevne v ruke. Ten, kto kľbko chytí, odpovie na otázku hry a hodí kľbko ďalej a pritom drží svoj koniec špagátu. Hra pokračuje, až kým všetci účastníci držia špagát v ruke. Hrou z neho vytvoríme sieť či pavučinu a pri tejto príležitosti vysvetlíme, ako všetko so všetkým súvisí a aká dôležitá je každá zložka v lese. Vyzveme jedného z hráčov, aby špagát pustil. Sieť sa naruší a vysvetlíme, čo sa deje v lese, v životnom prostredí, keď chýba nejaký druh živočíchov, rastlín, či iná zložka prostredia.

Cieľová skupina: Bez obmedzenia veku.

Pomôcky: dostatočne dlhý špagát

Výchovný cieľ: Vysvetliť vzájomné vzťahy jednotlivých súčastí životného prostredia, a aká je každá zložka v prírode, v lese dôležitá.

SLEPÁ KARAVÁNA

Opis: Účastníkov lesnej vychádzky usporiadame do radu, každý si zaviaže šatkou oči a chytí sa účastníka pred sebou. Lesný pedagóg ide prvý, vedie skupinu – bez šatky a komentuje trasu, upozorňuje na nebezpečné miesta, prekážky na trase (kameň, konár, jama). Obmena: lano napnuté medzi viacerými stromami vytvorí trasu, účastníci so zviazanými očami sa držia lana a prechádzajú trasu.

Cieľová skupina: Bez obmedzenia veku.

Pomôcky: šatky, lano.

Výchovný cieľ: Ako zver vníma les v noci, ako pomôcť človeku slabozrakému a nevidiacemu

ČO DO LESA NEPATRÍ

Opis: Lesný pedagóg si vytipuje trasu, po ktorej sa bude s účastníkmi pohybovať s dĺžkou cca 50 metrov. Na tejto trase umiestni rôzne predmety. Môžu to byť napríklad hračky, odpadky, ale aj veci prírodného charakteru. Predmety môže umiestniť na zem, pokiaľ sú na trase aj stromy, prípadne kry, môže umiestňovať aj do výšky očí, alebo aj vyššie. Potom zoberie skupinu, postaví sa na jej čelo a postupne pomaly prejdú celú trasu. Na začiatku všetkých upozorní, aby boli ticho a pozorne si všímali všetko, čo ich na trase zaujme.

Po prejení trasy sa postavia všetci do kruhu a lesný pedagóg sa postupne účastníkov pýta, čo videli a či daný predmet do lesa patrí.

Cieľová skupina: bez obmedzenia veku

Pomôcky: rôzne predmety na rozmiestnenie po trase

Výchovný cieľ: naučiť sa, že odpadky do lesa nepatria a keď si do lesa donesieme napríklad jedlo, tak obaly si treba odnieť domov

SÝKORKY A MAČKY

Opis: Lesný pedagóg zvolí medzi hráčmi jednu mačku, ostatní sú sýkorkami. V lese sa určí niekoľko stromov, ktoré budú pre sýkorky domovom. K týmto stromom sa postavia v približne rovnakých počtoch sýkorky. Sýkorky sa chytia stromov, čo znamená pre mačku, že sú v bezpečí a nemôže ich uloviť.

Mačka stojí v strede medzi stromami, pri ktorých sú sýkorky a čaká, kedy sýkorky opustia svoje domovy. Lesný pedagóg zakričí „Sýkorky, sýkorky, zo stromu na strom!“ V tej chvíli musia všetky sýkorky prebehnúť na iný strom. Mačka vtedy začne sýkorky loviť. Uloviť môže len tú sýkorku, ktorá je v pohybe a nedrží sa stromu. Žiadna sýkorka po zvolaní „Sýkorky, sýkorky, zo stromu na strom“ nesmie zostať stáť pri pôvodnom strome, ale musí prebehnúť k inému stromu. Takisto nesmie prebehnúť k stromu, ktorý nebol určený ako súčasť hry.

Keď mačka nejakú sýkorku chytí, stáva sa táto mačkou. Hra sa opakuje a postupne sa zo sýkoriek stávajú mačky a sýkorky majú prebiehanie čím ďalej, tým zložitejšie.

Hra sa končí, keď je ulovená aj posledná sýkorka.

Cieľová skupina: deti 6- 12 rokov

Pomôcky: nie sú potrebné

Výchovný cieľ: poukázať na to, že aká je v prírode dôležitá rovnováha a premnoženie niektorého druhu, spôsobí úbytok druhu iného.

NETOPIER A NOČNÉ MOTÝLE

Opis: Účastníci hry stoja v kruhu. Lesný pedagóg určí jedného, ktorý bude netopier a podľa počtu účastníkov vyberie dvoch, prípadne viac nočných motýľov.

Ostatní účastníci stojaci v kruhu sa držia za ruky, aby nikto z kruhu nevyšiel von. Netopier stojí v strede kruhu a oči má zaviazané šatkou, aby sa orientoval len pomocou sluchu. V kruhu stoja aj nočné motýle. Na pokyn lesného pedagóga sa začne hra a motýle sa začnú pohybovať a ozývať výkrikom „motýľ, motýľ“ Netopier sa ich snaží pomocou sluchu identifikovať a pochytať. Koho chytí zaradí sa medzi ostatných do kruhu.

Cieľová skupina: deti 6 – 12 rokov

Pomôcky: šatka pre netopiera

Výchovný cieľ: vysvetliť účastníkom, ako loví netopier pomocou sluchu a echolokácie

PRÍRODNÉ PEXESO

Opis: Hráči sa rozdelia na dve skupiny. Na zem sa rozloží väčšia šatka, prípadne deka, plachta. Poukladá sa na ňu 10 – 20 rôznych prírodnín a zakryjú sa ďalšou šatkou. Každé skupine odkryje lesný pedagóg šatku a ukáže na vopred určený čas prírodniny. Úlohou hráčov je zapamätať si čo najviac prírodnín a potom k nim v lese nájsť rovnaký druh, aby tvorili pár, podobne ako v pexese. Vyhráva skupina, ktorá nájde všetky páry v čo najkratšom čase a správne ich pomenuje.

Cieľová skupina: bez obmedzenia veku

Pomôcky: veľká šatka, prípadne deka, alebo plachta, prírodniny z blízkeho okolia

Výchovný cieľ: naučiť sa spoznávať rôzne predmety z lesa, vedieť určiť dreviny

napríklad podľa konárikov, šišiek, rozvíjať pamäť

HRA NA LYKOŽRÚTOV

Opis: Lesný pedagóg rozdelí hráčov do dvoch skupín na lykožrútie samičky a lykožrútich samčekov. Samčekov rozostaví k stromom na okraji lesa. Samičky sa postaví asi 30 metrov od nich do radu. Tieto majú zaviazané oči. Každú samičku lesný pedagóg zatočí, aby stratila orientáciu. Samičky začnú silno tleskať a samičky môžu začať „nalietať“ na stromy k samčekom kráčajúc za zvukom tleskania. (v prírode sa orientujú čuchom pomocou vylučovaných feromónov). Keď všetky samičky nájdu svojich partnerov, vyhodnotí sa úspešnosť náletu. Následne sa oddelí asi polovica samičiek a ostatní sa vrátia na rovnaké pozície ako na začiatku hry.

Oddelená skupina samičiek dostane tajnú úlohu – budú napodobňovať feromónové lapače. Tieto samičky sa správajú rovnako ako samčeky na stromoch. Postavia sa ticho na trasu medzi samičky a samčekov a na povel začnú tleskať aj samčeky, aj feromónové lapače. Po skončení náletu sa vyhodnotí koľko samičiek sa dalo oklamať lapačmi a koľko doletelo na stromy.

Cieľová skupina: vek od 6 rokov

Pomôcky: šatky na oči

Výchovný cieľ: vysvetliť účastníkom spôsob života lykožrúta smrekového a potrebu ochrany lesa pred jeho premnožením

POTREBY OBYVATEĽOV LESA

Opis: Hráči sa na začiatku hry rozdelia na dve rovnaké skupiny. Jedna skupina bude predstavovať zvieratá, ktoré majú pre zabezpečenie svojho prežitia určité potreby. Druhá skupina predstavuje životné prostredie, ktoré tieto potreby ponúka. Jedná sa o vodu, potravu, úkryt.

Skupiny sa postaví do radov vzdialených cca 10 metrov oproti sebe. Stoja chrbtami k sebe, aby sa nevideli. Každý (aj zvieratá, aj prostredie) si zvolí ľubovoľne, ktorú potrebu bude predstavovať a znázorní ju pomocou rúk (napríklad vodu môže znázorniť ako miskú z dlaní, úkryt ako striešku nad hlavou, jedlo ako pohyby úst pri jedení). Na pokyn sa skupiny otočia tvárou proti sebe a každé zviera si hľadá svoju potrebu v skupine zobrazujúcej životné prostredie.

Väčšina „zvierat“ si nájde svoju potrebu a lesný pedagóg vysvetlí aké je dôležité, aby bola v prírode rovnováha.

V druhej časti hry si skupiny svoje úlohy vymenia. Ale tým, čo predstavujú teraz životné prostredie pošepne lesný pedagóg, že budú všetci znázorňovať vodu. Keď sa skupiny otočia a „zvieratá“ začnú hľadať svoju potrebu, zistia, že spokojní sú len tí, ktorí chcú piť.

Lesný pedagóg vysvetlí hráčom, že napr. pri povodni sa uspokojia najvyšší tí, ktorí sú smädni a najstí úkryt a jedlo môže byť ťažké.

Cieľová skupina: deti 6 – 15 rokov

Pomôcky: nie sú potrebné

Výchovný cieľ: vysvetliť dôležitosť rovnováhy v životnom prostredí

HÁDAJ KTO SOM

Opis: Lesný pedagóg si zo skupiny vyberie jedného hráča, ktorému na chrbát pripne pomocou štipca obrázok zvieratá, tak aby hráč nevedel o aké zviera sa jedná. Všetci ostatní obrázok vidia, ale nesmú mu prezradiť čím je.

Úlohou hráča je správne položenými otázkami (napr. mám štyri nohy?, som mäsožravec?, atď.) zistiť aké zviera je na obrázku, teda akým zvieratom v tej chvíli on je.

Ostatní môžu odpovedať len „áno“, alebo „nie“.

Alternatívou je, že obrázok dostane hráč do ruky, tak aby ho ostatní nevideli a musí dané zviera napodobniť. Zvyšok skupiny háda, o aké zviera sa jedná.

Cieľová skupina: deti 4 – 12 rokov

Pomôcky: štipiec, kartičky s obrázkami zvierat

Výchovný cieľ: naučiť sa spoznávať obyvateľov lesa podľa charakteristických znakov.

ZBERAČI SEMIEN

Opis: Lesný pedagóg vyberie v lese jeden strom, ktorý bude predstavovať materský strom, z ktorého sa zbierajú šišky. Priviaže okolo neho lano, tak aby sa dalo lano chytiť. Porozpráva účastníkom o semenárstve, o zbere semena zo stromov zberačmi, ktorí sa musia na strom šplhať a byť istení lanami.

Deti sa rozdelia do dvoch rovnakých skupín. Jedna skupina bude predstavovať šišky na strome. Títo dostanú každý jednu šišku, jednou rukou sa chytia materského stromu a druhou šišku odhodia na ľubovoľnú stranu, čo najďalej od seba. Potom sa k svojej šiške postavia a budú čakať, kým ich zberač nepozbiera.

V druhej skupine sa určí jeden zberač. Ostatní budú predstavovať lano, ktorým je zberač istený, a to tak, že prvý sa chytí lano priviazaného na strome a ostatní sa postupne chytia za ruky a ako posledný sa drží zberač. Úlohou zberača je postupne pozbierať všetky šišky, ktoré ležia pri nohách hráčov z prvej skupiny. Musí to zvládnuť tak, aby sa „lano“, ktoré predstavujú hráči nepretrhlo. Po pozbieraní sa môžu skupiny vymeniť.

Cieľová skupina: deti 6 – 15 rokov

Pomôcky: lano cca 2 m, šišky

Výchovný cieľ: pochopiť namáhavú prácu zberača semien a dôležitú úlohu semenárstva pri pestovaní a obnove lesa

NA SLEPÉHO STRÁŽCU

Opis: Ohraničíme priestor o veľkosti 20 - 30 m (najvyhovujúcejší je terén tzv. "hlasitý": suché lístie, vetvičky atď.). V strede tohto priestoru stojí hráč so zaviazanými očami a ostatní hráči sú mimo tohto územia. Na povel lesného pedagóga sa hráči potichu

približujú k strážcovi. Hneď ako strážca začuje šuchot, ukáže smer, odkiaľ ho počul. Ukáže na niektorého hráča a ten buď:

- zostane na tom mieste stáť, už nepokračuje v hre,
- odchádza na vopred určené miesto.

Hráč, ktorému sa podarí priblížiť k strážcovi čo najbližšie, resp. sa ho dotkne, stáva sa strážcom v ďalšej hre. Hráči nesmú bežať, skákať, len sa pomaly približovať.

Cieľová skupina: deti 6 – 15 rokov

Pomôcky: šatka na oči

Výchovný cieľ: rozvoj reakčnej rýchlosti, uvedomenie si potreby zmyslov na orientáciu zvierat v lese

FAREBNÁ PALETA

Opis: Cieľom aktivity je pripraviť si so žiakmi farebnú paletu z farieb prírody. Lesný pedagóg rozdá účastníkom čisté palety vystrihnuté z tvrdšieho papiera (výkres, kartón) na ktorých je nalepená obojstranná páska, na ktorú budú lepiť farebné prírodniny.

Deti idú, každý so svojou paletou v ruke a skúšajú v lese nájsť čo najviac

odtiev farieb. Na začiatku môžeme určiť kto bude hľadať napríklad čo najviac odtiev zelenej, prípadne hnedej, alebo kto bude hľadať čo najviac rôznych farieb. Po nájdení si môžu všetci spoločne namaľovať pomocou prírodných farieb obrázok.

Cieľová skupina: deti 6 – 12 rokov

Pomôcky: tvrdší papier, nožnice, obojstranná páska

Výchovný cieľ: spoznávanie farieb, pochopiť rozmanitosť prírody

ĽUDSKÁ KAMERA

Opis: Účastníci vytvoria dvojice. Jeden z dvojice predstavuje kameramana a druhý kameru. Ten čo predstavuje kameru si zavrie oči a kameraman ho chytí odzadu za plecía a vedie po najkrajších miestach lesa. Poklepaním po pleci, prípadne potiahnutím za uši sa „aktivuje spúšť“. Hráč – kamera otvorí na tri sekundy oči a zaznamená si obraz do pamäte. Potom si úlohy vymenia. Po skončení fotografovania si hráči vezmú pastelky a papier a fotografie „vyvolajú“ - snažia sa nakresliť obraz, ktorý počas snímania videli.

Cieľová skupina: deti 6- 15 rokov

Pomôcky: ceruzky, papier

Výchovný cieľ: rozvinúť vizuálnu pamäť, podporiť vnímanie krás prírody, objasniť deťom proces fotografovania na klasický kinofilm

DÔLEŽITOSŤ LESOV NA ZEMI

Opis: Pre túto aktivitu je potrebné mať vyrobenú pomôcku pozostávajúcu z tenkých lán štyroch rôznych farieb predstavujúcich rôzne zložky prírody (napríklad zelená ako les, modrá - voda, žltá - vzduch,

hnedá - pôda). Z každej farby je potrebné mať štyri cca 3-metrové laná (lán môže byť aj iný počet, podľa toho, s koľkými účastníkmi sa bude aktivita hrať). Laná sa postupne uväzujú na kovový krúžok s priemerom cca 5 cm. Laná rovnakej farby môžu byť pri sebe, ale pre lepšie pochopenie rozmanitosti prírody sa môžu farby aj náhodne striedať.

Samotná hra spočíva v tom, že takto pripravená pomôcka sa rozloží na zem a každý hráč chytí jedno lano. Laná sa napnú a na krúžok v strede postaví lesný pedagóg loptičku (ideálne tenisovú), ktorá predstavuje planétu Zem. Hráči sa pomaly so stále napnutými lanami otáčajú do kruhu, ako keď sa Zem točí okolo Slnka. Lesný pedagóg pri tom rozpráva o funkcii lesov a ich dôležitosti pre planétu. Postupne vyzýva hráčov držiacich laná predstavujúce les, aby ich púšťali. Vysvetlí pri tom, aké dôležité sú lesy napríklad pre tvorbu kyslíka, čistú vodu, ako chránia pôdu. Vždy keď pustí lano hráč predstavujúci les, pustí následne aj taký, ktorý predstavuje napríklad čistú vodu. Postupne ako ubúda lesa a hráči púšťajú svoje laná, aj loptička stráca stabilitu a nakoniec padá. Tak ako by padla aj Zem bez lesa.

Cieľová skupina: deti 8 – 15 rokov

Pomôcky: laná štyroch farieb, kovový krúžok, tenisová loptička

Výchovný cieľ: pochopenie potreby rovnováhy na Zemi, funkcií lesa a jeho dôležitosť pre existenciu života

Jednou z možností využitia pripravenej pomôcky je napríklad, že hráčom povieme v lese, že s napnutými lanami a loptičkou v strede musia spoločne absolvovať nejaký určený úsek, napríklad pomedzi stromy, tak aby loptička nespadla. Nacvičia si tak zmysel pre tímovú spoluprácu.

ZVIERACIE RODINKY

Opis: Každému z hráčov, ktorí stoja v kruhu, lesný pedagóg postupne pošepká meno jedného zvieratá tak, aby každé zviera malo pár rodiča a mláďa. Napríklad srna – srnča, jeleň – jeličňa, atď. Jeden hráč je teda rodič a jeden mláďa.

Hráči sa potom prechádzajú pomedzi seba, rozprávajú o sebe, o tom, ako vyzerajú, čím sa živia. Nesmú prezradiť názov zvieratá, ktoré predstavujú. Tí, ktorí sa nájdu, vytvoria dvojicu a niečo o zvierati, ktoré predstavujú môžu ostatným povedať.

Táto hra je vhodná aj na rozdelenie do dvojíc pred inými aktivitami.

Cieľová skupina: deti 6 – 12 rokov

Pomôcky: nie sú potrebné

Výchovný cieľ: spoznať obyvateľov lesa a spôsob ich života

BOJ LISTOV

Opis: Lesný pedagóg si vopred pripraví väčšie množstvo listov rôznych tvarov a veľkostí z rôznych drevín. Uloží ich do krabice, prípadne len na kôpku na zem. Hráči sa rozdelia na dvojice. Každý si zoberie z kopy tri rôzne listy tak, aby ostatní nevideli, aké listy má.

Hráči sa vo dvojiciach postaví chrbtom k sebe a svoje listy držia v ruke.

Zvolia si z trojice listov jeden a na slovný pokyn lesného pedagóga, ktorý skríkne: „Boj!“ sa otočia čelom proti sebe. Ukážu zvolený list a vtedy povie lesný pedagóg úlohu. Napríklad – vyhrá ten, kto má väčší list. Potom sa zvonu otočia chrbtom k sebe, zvolia si iný, prípadne aj ten istý list a hra sa opakuje. Teraz môže byť úlohou napríklad, že vyhrá ten, komu padne list neskôr na zem. Úlohy sa vždy menia, môže to byť čokoľvek, napríklad vyhrá ten, čo má zúbkovaný okraj listu, alebo ten, čo má list buka, atď. Ideálne je hrať túto hru na jeseň.

Cieľová skupina: deti 6 – 15 rokov

Pomôcky: listy rôznych druhov a tvarov

Výchovný cieľ: spoznávanie stromov podľa listov

LESNÉ ETÁŽE

Opis: Táto hra je vhodná na úvod lesnej vychádzky, aby sa hráči zahriali. Všetci stoja v kruhu, lesný pedagóg porozpráva v krátkosti o tom, čo sú lesné etáže – vrstvy. Povie, že poznáme etáž koreňovú, machovú, bylinnú, kerovú a stromovú.

Samotná hra pozostáva z pohybovej aktivity – keď povie lesný pedagóg „mach“, všetci si čupnú a dlane dajú na zem, keď povie „tráva“, dajú si dlane cca do výšky trávy, pri pokyne „ker“ sa dajú do podrepu a „strom“ vyskočia s rukami nad hlavou. Pokyny sa rýchlo po sebe náhodne opakujú.

Cieľová skupina: deti 4 – 15 rokov

Pomôcky: nie sú potrebné

Výchovný cieľ: naučiť sa o vrstvách – etážach v lese, tréning postrehu a pohotovosti

SKLADANIE LISTOV

Opis: Lesný pedagóg nazbiera listy rôznych drevín (toľko druhov, koľko skupiniek hráčov chce vytvoriť). Ideálne sú dreviny s veľkými listami, lebo následne je potrebné každý list rozdeliť na toľko častí, koľko bude mať skupina hráčov. Vzniknú tak akési „listové puzzle“.

Všetky časti listov sa vložia do vrecúška, zamiešajú a hráči si postupne vyberajú po jednom kúsku z vrecúška. Úlohou hráčov je nájsť všetkých ostatných, ktorí majú časti

z rovnakého listu a tento list postupne zložiť. Následne si skupina pripraví pár slov o drevine, z ktorej je ich list a všetkým o nej porozprávajú. Namiesto listov sa môžu použiť napríklad zalaminované a postrihané obrázky rôznych stromov.

Cieľová skupina: deti 8 – 15 rokov

Pomôcky: listy rôznych drevín, prípadne zalaminované kartičky s obrázkami stromov

Výchovný cieľ: spoznať lesné dreviny, rozvíjanie vizuálnej predstavivosti

MEDZI STROMAMI

Opis: Hráčov rozdelíme na družstvá po približne 4 hráčov. Lesný pedagóg určí štartovací a cieľový strom a družstvá sa musia dostať od štartovacieho stromu k cieľovému. Musia sa však vzájomne držať za ruky (spraviť živú reťaz) a stále sa dotýkať nejakého stromu. Nesmú sa ani na chvíľku medzi sebou pustiť. Ktorá skupina hráčov sa pustí stromu skôr, ako sa bude dotýkať iného, vypadáva. Víťazí tá skupina, ktorá dosiahne cieľový strom prvá.

Hru je možné sťažiť výberom menej hustého lesa alebo stanovením minimálnej veľkosti stromu, ktorého sa môže skupina dotýkať (napr. minimálne ako najväčší hráč v skupine). Prípadne sa môžu dotýkať len určitého druhu, napr. smrek.

Cieľová skupina: deti 6 – 15 rokov

Pomôcky: nie sú potrebné

Výchovný cieľ: naučiť sa tímovej spolupráci, spoznávanie stromov podľa kôry, vzhľadu

MAĽOVANIE PRÍRODNINAMI

Opis: Na úvod rozdá lesný pedagóg každému účastníkovi obrázok, ktorý bude potrebné vyfarbovať. Ideálny je jednoduchý obrázok, aby nebolo potrebné vyfarbovať detaily. Napríklad obrázok žabky (viď príloha).

Spýtame sa detí, že čo si myslia, ako by sa dal vyfarbiť obrázok bez toho, aby sme použili pastelky. Deti po chvíľke sami prídu na to, že môžu použiť napríklad trávu, zeminu, rôzne farebné kvetiny. Na tvrdom podklade si pomocou prírodného materiálu obrázok vyfarbia.

Cieľová skupina: deti 4 - 10 rokov

Pomôcky: obrázok na vyfarbovanie pre každého účastníka

Výchovný cieľ: naučiť sa pracovať s prírodným materiálom

BOL SOM VČERA V LESE

Opis: Hráči sedia v kruhu. Jeden z nich začne vetou: „Bol som včera v lese“. Jeho sused po pravej strane sa ho opýta: „A čo si tam videl?“ Prvý odpovie napríklad: „Videl som tam jeleňa.“ Hra pokračuje ďalej, teraz sa pýta človek o jedno miesto vpravo klasickým začiatkom: „Bol som včera v lese.“ „A čo si tam videl?“, pýta sa sused po jeho pravici. „Videl som tam srnca a jeleňa.“ Hra postupuje ďalej a každý postupne pridá nejaké zviera, alebo čokoľvek z lesa. Kto sa pomýli vypadáva.

Hra trvá dovtedy, kým neostanú len dvaja účastníci, ktorí si pridávajú slová medzi sebou až jeden vypadne.

Cieľová skupina: deti 6 – 15 rokov

Pomôcky: nie sú potrebné

Výchovný cieľ: tréning pamäte, spoznávanie obyvateľov resp. predmetov z lesa

HRY S PALICOU

Opis: Každý účastník si nájde v lese palicu s dĺžkou približne 1 meter. Lesný pedagóg všetkých upozorní, aby neolamovali stromy, ale palice hľadali na zemi. Všetci sa postavia do kruhu a každý drží svoju palicu v jednej ruke opretú jedným koncom o zem. Na znamenie pustia všetci svoje palice, každý urobí krok doprava a snaží sa chytiť palicu suseda vpravo, skôr ako táto palica padne na zem. Ten, komu sa to nepodarí, vypadáva z hry.

Varianty:

- palice si môžu hráči na povel prehadzovať. Každý hodí svoju palicu susedovi vpravo a ten ju musí chytiť.
- každý účastník si zavrie oči a poriadne ohmatá svoju palicu. Palice si na povel postupne podávajú dookola kruhu. Každý má oči tak dlho zavreté, pokiaľ si podľa hmatu nie je istý, že opäť drží svoju palicu. Potom otvorí oči, spraví krok dozadu a dáva ostatné palice s otvorenými očami ďalej. Počas podávania palíc sa môže meniť postupnosť, aby si nikto nemohol vypočítať, kedy bude jeho palica opäť u neho.

Cieľová skupina: deti 6 – 15 rokov

Pomôcky: palice z lesa s dĺžkou cca 1 m

Výchovný cieľ: tréning postrehu, koordinácie pohybov, hmatu

LESNÉ TALIZMANY

Opis: Každý účastník si nájde v lese malý prírodný predmet – lesný talizman, ktorý nikomu neukáže. Tento musí byť malý, tak aby sa vošiel do zavretej dlane. Nesmie to byť živočích, ani nič, čo by bolo nepríjemné na dotyk.

Keď majú všetci nájdený svoj talizman, postavia sa do kruhu, dajú si ruky za chrbát a postupne si na povel podávajú predmety dookola. Robia to pomaly, aby mal každý čas na ohmatanie predmetu. Lesný pedagóg môže počas podávania presúvať aj hráčov medzi sebou, aby nedostali späť všetci svoj predmet v rovnakom čase. Kto nájde znova svoj predmet, otvorí s ním vpredu ruku.

Predmety sa potom rozložia na zem a spoločne sa všetci rozprávajú, čo bolo najťažšie uhádnuť, prípadne určujú o aký predmet ide.

Cieľová skupina: deti 6 – 15 rokov

Pomôcky: nie sú potrebné

Výchovný cieľ: poznávanie rôznych prírodnín, rozvíjanie hmatového vnímania

ZOBRAZOVANIE KÔRY A LISTOV STROMOV

Opis: Každý účastník si vezme hárok papiera (viď príloha) a pripevní ho na kôru stromu. Obrátenou (širšou) stranou voskovej pastelky trie po papieri, čím získa odtlačok kôry. Listy, ktoré patria ku stromu prilepí pomocou lepiacej pásky nad odtlačok kôry a podobne prilepí aj semienko/plod stromu.

Cieľová skupina: bez obmedzenia veku

Pomôcky: hárok papiera (viď príloha), voskové pastelky, lepiaca páska, rozličné stromy.

Výchovný cieľ: poznávanie rôznych druhov stromov

5. LESNÁ PEDAGOGIKA V LASACH PAŃSTWOWYCH

Lesy v Poľsku pokrývajú 29 % rozlohy krajiny (9 miliónov ha), väčšina z nich sú štátne lesy, ktoré tvoria 82 % celej lesnej plochy. Lasy Państwowe obhospodarujú 75 % lesov Poľska, čím predstavujú najväčšiu organizáciu Európskej únie, ktorá spravuje lesy vo vlastníctve štátu. Lasy Państwowe sú riadené jednotne v celej krajine a sú rozdelené do 17 regionálnych riaditeľstiev a 430 odštepných závodov.

Vzdelávanie spoločnosti v rámci lesníctva je jednou z hlavných úloh štátnych lesov. Táto úloha vyplýva z prijatých cieľov „Národnej lesníckej politiky“ poľskou vládou v roku 1997 a z „Usmernenia pre vykonávanie lesného vzdelávania spoločnosti ...“ obsiahnutého vo vyhláske č. 57 generálneho riaditeľa štátnych lesov zo dňa 9. mája 2003. Od roku 2004 musí mať každý odštepný závod „Program lesníckeho vzdelávania spoločenstva pre odštepný závod“, ktorý definuje 10-ročné lesnícke vzdelávanie a ročný plán vzdelávania, so spresnením programu. To dáva charakter plánovanej vzdelávacej činnosti a zaväzuje odštepný závod každoročne podávať vyhodnotenie činnosti.

Cieľom lesníckeho vzdelávania pod vedením Lasów Państwowych je zvyšovať povedomie verejnosti o lesnom prostredí a trvalo udržateľnom obhospodarovaní lesov, zvyšovať povedomie o racionálnom a zodpovednom používaní darov lesa a budovať dôveru verejnosti v odborných činnostiach lesníkov. Aby sme pochopili a zoznámili sa s lesom, nestačí si o ňom len prečítať a vidieť ho na fotografiách. Preto je vzdelávanie v prírode také dôležité. Poskytuje príležitosť vidieť, dotýkať sa a načúvať lesu.

Väčšina vzdelávacích aktivít sa vykonáva priamo v lese. Veľmi obľúbené sú aj zaujímavé aktivity v špeciálne pripravených vzdelávacích strediskách. Lesníci tiež chodia prezentovať lesnú pedagogiku do škôl a zúčastňujú sa aj rôznych festivalov či veľtrhov. Ročné náklady súvisiace s lesníckym vzdelávaním, ktoré vznikajú štátnym lesom, sa pohybujú okolo 6 miliónov EUR.

Lasy Państwowe vytvorili na účely vzdelávania takmer 6,5 tisíc infraštruktúrnych zariadení. Tu sú druhy zariadení, používaných na účely lesníckeho vzdelávania:

- 66 lesníckych vzdelávacích stredísk,
- 1013 náučných chodníkov (didaktických),
- 301 lesníckych vzdelávacích izieb,
- 545 vzdelávacích prístreškov (tzv. „Zelené triedy“),
- 106 dendrologických parkov a záhrad,
- 1840 vzdelávacích bodov,
- 2676 ďalších zariadení.

Najobľúbenejšie sú lesnícke náučné chodníky, kde lesníci vodia triedy rôznych vekových skupín po celý rok. Každý, kto má záujem, ich môže navštíviť aj jednotlivo. Odštepné závody pripravili aj lesnícke vzdelávacie izby a vzdelávacie prístrešky.

Významnú časť ľudí, ktorí používajú zariadenia vzdelávacej infraštruktúry, tvoria školské skupiny. Lesníci si uvedomujú, že budúcnosť našich lesov bude čoskoro závisieť od mladých ľudí, a preto sú deti a mladí ľudia obzvlášť vítaní.

Lesnícke vzdelávanie, vykonávané lesníkmi, je zamerané na deti, mládež a dospelých vrátane ľudí so zdravotným postihnutím. Ročne sa ho zúčastňujú cca 2 milióny ľudí. Najväčšiu skupinu tvoria deti školského veku 7 - 12 rokov (37%), dospelí, ktorí často sprevádzajú deti tvoria 24 % účastníkov, deti z materskej školy (3 - 6 rokov) tvoria približne 18 %, stredoškooláci (13 - 15 rokov) cca 14,5 % a študenti stredných škôl vo veku 16 – 19 rokov cca 6,5% všetkých osôb, ktoré sa zúčastňujú vzdelávacích aktivít.

V Lasach Państwowych je lesnícke vzdelávanie riadené Odborom školstva a zdieľania lesa na generálnom riaditeľstve, koordinátormi v regionálnych riaditeľstvách a zodpovednými osobami na každej lesnej správe.

6. LESNÁ PEDAGOGIKA V PODMIENKACH NADLEŚNICTWA UJSOŁY

Lesná správa Ujsoly je organizačná jednotka Lasów Państwowych nachádzajúca sa v horskej vidieckej oblasti mimo veľkých mestských aglomerácií. Vzdelávanie, ktoré realizuje, je preto obmedzené svojim rozsahom na základné školy a materské školy z okolitých obcí: Ujsoly, Rajcza a Milówka. Na jar a v lete sa organizujú aktivity v tzv. Zelených školách. Lesná správa spolupracuje so Żywieckou univerzitou tretieho veku, pre ktorú pripravuje prednášky.

Aktivity pre základné školy a materské školy sú realizované priamo v školách. Najčastejšie sa jedná o aktivity vo forme zábavy, hier a iných aktivít prispôsobených tejto vekovej skupine. Často sa používajú vzdelávacie pomôcky, napr. plyšové vtáčiky s nainštalovanými hlasmi. Použitím týchto pomôcok sa deti učia rozpoznávať pôvodné druhy vtákov podľa vzhľadu, ako aj podľa zvukov, ktoré vydávajú.

V materských školách sa osvedčili aj ďalšie pomôcky: stopy – ktoré sa dajú odtlačiť do piesku a na základe ktorých je možné oboznámiť deti s divokými, lesnými zvieratami a prírodným prostredím.

Aktivity pre staršie deti sa realizujú v závislosti od predmetov stanovených vzdelávacím programom: funkcie lesa, lesné etáže. Výučba prebieha v priestoroch školy.

VAJÍČKA S PREKVAPENÍM

Opis: Hra spočíva v nájdení vášho páru iba pomocou sluchu. Potrebne sú plastové vnútra vajíčok s prekvapením (Kinder vajíčok). Do vnútra vajíčok vložíme rôzne malé predmety – semienka, cestoviny, celé korenie, atď. tak, aby sme vytvorili pár vajíčok s rovnakým obsahom. Je dôležité, aby sa počet vajíčok zhodoval s počtom účastníkov. Páry sa hľadajú potrasením vajíčok a hľadaním rovnakého zvuku. Ak sa páry nájdu, otvoria vajíčka a skontrolujú, či majú rovnaký obsah. V prípade omylu, vajíčka zavrieme, potrasíme a ďalej hľadáme svoj pár.

Cieľová skupina: deti v školskom veku, mládež, dospelí

Výchovný cieľ: aktivácia zmyslu – sluchu, biodiverzita

Vzdelávacia úloha: Aktivita pomáha predstaviť účastníkom svet zvukov v lese, keď sú aktivované iné zmysly ako zrak. Pomáhajú pochopiť, ako sa „zvieratá hľadajú v lese“, a tiež aj to, že rovnako dôležité sú aj iné zmysly ako zrak.

ZATVOR OČÍ

Opis: Aktivita sa dá použiť v teréne aj v triede. Predstavíme účastníkom tému – porozprávame im o lese, postupne prejdeme k téme využívania dreva. Požiadame účastníkov, aby zavreli oči a predstavili si, čo je v ich okolí vyrobené z dreva alebo obsahuje prvky z dreva, napríklad nábytok, drevo do krbu, papier a pod.

Potom ich požiadame, aby si predstavili, že všetko, čo je z dreva, zmizne. Môžete začať diskusiu o dreve ako obnoviteľnej surovine alebo čím ho môžeme nahradiť.

Cieľová skupina: deti v školskom veku, mládež, dospelí

Výchovný cieľ: význam lesov, využívanie prírodných zdrojov, drevo – obnoviteľná surovina, ľudský vplyv na lesy, spotreba, sociálna zodpovednosť, trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov.

Vzdelávacia úloha: úloha dreva v dnešnom svete, obnoviteľná surovina, podpora vedomej spotreby, podpora trvalo udržateľného rozvoja, význam lesov.

VTÁČIKY

Opis: Počas aktivity použijeme vtáčiky, ktoré majú znázorňovať skutočné vtáčiky a majú všité malé reproduktory s pôvodnými hlasmi vtáčikov. Môžeme použiť obrázky, fotky rôznych vtáčikov a z reproduktora pustiť zvukovú nahrávku vtáčích hlasov. Hra spočíva v rozoznaní hlasu vtáčikov a priradenia k hračke, alebo obrázku, fotke. Aktivita je určená najmä pre predškolákov, v triede.

Cieľová skupina: deti v predškolskom veku

Výchovný cieľ: naučiť sa rozpoznať vtáky podľa vzhľadu a spevu, správania vtákov, prečo spievajú

Vzdelávacia úloha: Aktivita je vhodná pre realizáciu v triede, pre najmladšie deti, aktivizuje iné zmysly ako len zrak – aj dotyk, sluch, vnímavosť, hľadanie zhôd.

FUNKCIE LESA

Opis: Aktivita sa realizuje v triede. Účastníkov rozdelíme do skupín, každá zo skupín dostane veľký hárok papiera, výkresu. Hárok rozdelíme na 3 časti a požiadame účastníkov, aby nakreslili funkciu lesov. Odporučame, aby nakreslili sociálne, produktívne a ochranné funkcie lesov. Po ukončení práce každá skupina povie o svojom vnímaní funkcií lesa. Pokračujeme diskusiou.

Cieľová skupina: deti v školskom veku, mládež, dospelí

Výchovný cieľ: význam lesov, využívanie prírodných surovín, drevo – obnoviteľná surovina, vplyv človeka na lesy, spotreba, spoločenská zodpovednosť, trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov.

Vzdelávací cieľ: budovanie povedomia o význame lesov a lesného hospodárstva, úloha dreva v dnešnom svete, obnoviteľná surovina, propagácia uvedomelej spotreby, propagácia udržateľného rozvoja.

LESNÉ DOJMY

Opis: Cieľom aktivity je uloženie „lesného obrázka/fotografie“ do dreveného rámika. Každý z účastníkov dostane drevený rámik. Jeho úlohou bude počas asi 15 minút porozhliadnuť sa po lese a nájsť rôzne veci (lístky, kvety, kôru, atď) a z nich vytvoriť obrázok v drevenom rámiku. Po vykonaní úlohy sa účastníci zoradia do kruhu, prezerajú si svoje práce a tak tvoria lesnú „prezentáciu obrázkov“.

Cieľová skupina: školáci, mládež, dospelí

Vzdelávací obsah: Vrstvy lesa, biodiverzita, vegetačné zóny, variabilita, hrozba lesa, vplyv človeka na lesy.

Vzdelávacie úlohy: Poukázanie na úlohu lesov pri zachovávaní biodiverzity, ochrane druhov, citlivosť na krásu a rôznorodosť prírody, budovanie povedomia o dôležitosti lesov a lesného hospodárstva, rozvoj pozitívneho prístupu k prírode a lesom, podpora trvalo udržateľného rozvoja.

PRETEKY DREVENÝCH GŮL'

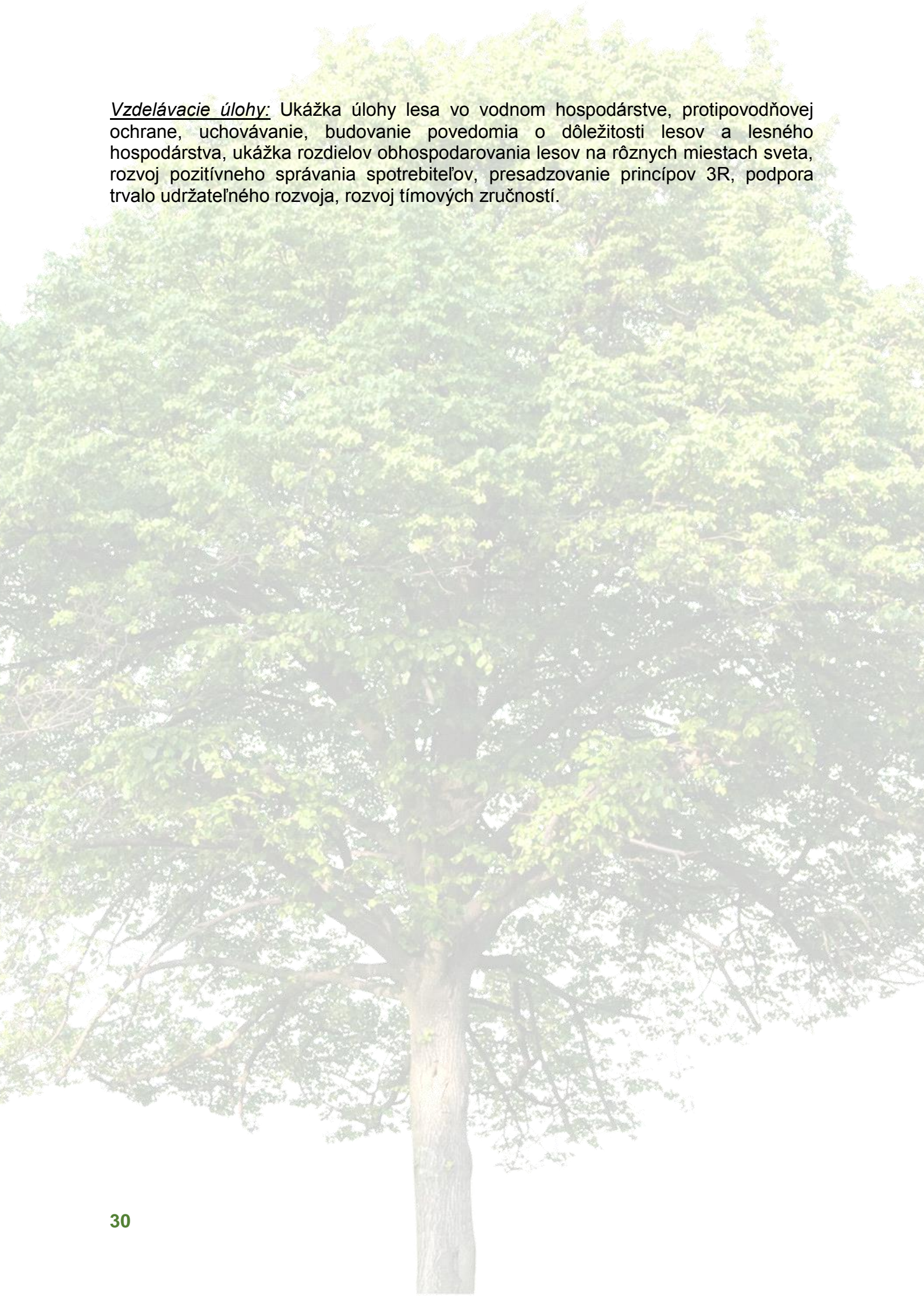
Opis: Cieľom aktivity je vybudovanie „pretekárskej“ trate v lese, po ktorej sa púšťajú drevené gule. Vyhráva pomalšia guľa. Účastníci sa rozdelia do dvoch skupín. Každá skupina musí postaviť trať, na ktorej prekonajú gule najmenej jeden skok a najmenej dve zákruty. Účastníci musia na vytvorenie trate použiť len to, čo nájdu v lese (kamene, konáre, zeminu, rastliny). Keď obidve skupiny postavia svoje trate, začnú sa preteky a vyhráva tá skupina, ktorej guľa pomalšie prejde celú trať.

Cieľová skupina: školáci, mládež, dospelí

Vzdelávací obsah: Obeh vody v lese a v prírode, význam lesa, uchovávanie, protipovodňová ochrana, mŕtve drevo, vrstvy lesa, trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch, rozvoj a spotreba.

Vzdelávacie úlohy: Ukážka úlohy lesa vo vodnom hospodárstve, protipovodňovej ochrane, uchovávanie, budovanie povedomia o dôležitosti lesov a lesného hospodárstva, ukážka rozdielov obhospodarovania lesov na rôznych miestach sveta, rozvoj pozitívneho správania spotrebiteľov, presadzovanie princípov 3R, podpora trvalo udržateľného rozvoja, rozvoj tímových zručností.

O mikroprojekcie „Edukacja bliższa przyrodzie“

Opierając się na potencjale obszaru przygranicznego regionu, utrzymującym się problemem jest stosunkowo słaba oferta kształcenia zawodowego i kształcenia przez całe życie w ramach edukacji środowiskowej. Projekt „Edukacja bliższa przyrodzie” jest mikroprojektem „wymiany dobrych praktyk” w zakresie kształcenia zawodowego i modelowych rozwiązań systemu edukacji na poziomie szkół średnich i kształcenia przez całe życie w edukacji środowiskowej o ekosystemie leśnym i wychowaniu człowieka w kierunku zrównoważonego sposobu życia. Kształcenie było zapewnione przez słowackich i polskich pedagogów leśnych. Poprzez zaangażowanie polskich pedagogów leśnych, jakość edukacji środowiskowej, wdrażanie wiedzy i informacji w tym zakresie jest na bardzo wysokim poziomie. Wykorzystując ich „know how” chcieliśmy podwyższyć jakość systemu szkolnictwa na poziomie szkół średnich w przypadku teraźniejszych pedagogów oraz tych przyszłych - uczniów szkół pedagogicznych oraz w systemie kształcenia przez całe życie dla szerokiego ogółu w obszarze wychowania środowiskowego. Wzbogacając ofertę edukacyjną, jak i rozszerzając możliwości kształcenia przez całe życie, pomogliśmy w pogłębieniu umiejętności i rozszerzeniu możliwości dla mieszkańców pogranicza oraz w skuteczniejszym wykorzystywaniu zasobów pogranicza za pośrednictwem działań edukacyjnych. Pedagogika leśna korzysta z aktywizujących metod i form nauczania projektowego i poprzez doświadczenia. Umożliwia to nie tylko zdobycie wiedzy, ale wpływa też na emocjonalną stronę człowieka, wspomaga nabycie umiejętności i całkowity rozwój osobowości. Realizacja projektu, przede wszystkim za pomocą wykorzystania wiedzy i umiejętności pedagogów leśnych, tak polskich, jak i słowackich, umożliwiła podwyższenie jakości transgranicznego kształcenia zawodowego i na poziomie szkół średnich w dziedzinie wychowania środowiskowego oraz wytworzyła głębszy stosunek mieszkańców do dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

Głównym celem mikroprojektu było kształcenie i podwyższenie poziomu wiedzy i umiejętności w zakresie wychowania środowiskowego u uczniów - przyszłych pedagogów, nauczycieli szkół średnich i podstawowych, nauczających przedmioty o tematyce środowiskowej oraz w ramach kształcenia przez całe życie szerokiego ogółu – mieszkańców regionu działających w obszarze ekologii. Wynikiem kształcenia było uzyskanie wiedzy i umiejętności w zakresie wychowania środowiskowego. Grupy docelowe nabyły zdolność postrzegania życia jako najwyższej wartości, zrozumienia znaczenia zrównoważonego rozwoju jako pozytywnej perspektywy dla dalszego rozwoju społeczeństwa ludzkiego, wzmocnili poczucie odpowiedzialności w odniesieniu do zdrowego stylu życia i postrzegania wartości estetycznych środowiska. Dzięki uzyskaniu zdolności postrzegania i wrażliwego stosunku do przyrody, dziedzictwu przyrodniczemu i kulturowemu zahamowano negatywną migrację z przygranicznych regionów. Jednocześnie, dzięki nawiązaniu partnerstw nie tylko między pedagogami leśnymi, ale także ogólnie między nauczycielami i społeczeństwem obu stron, mikroprojekt przyczynił się do zmniejszenia dysproporcji i wymiany umiejętności w zakresie ochrony środowiska, a także do zmniejszenia bariery językowej, zwłaszcza w dziedzinie ochrony środowiska. Istotnym aspektem projektu był również wzrost liczby osób zajmujących się zagadnieniami środowiskowymi, co będzie miało znaczący pozytywny wpływ na pogłębienie, rozwój i konsolidację

systemu wartości na rzecz zarządzania w kierunku środowiska mieszkańców obszaru przygranicznego.

Przede wszystkim, kształcenie ustawiczne w ramach uczenia się przez całe życie zapewniło ciągły proces zdobywania wiedzy, umiejętności i kompetencji dla wszystkich grup docelowych w celu utrzymania, odnowienia, ulepszenia i uzupełnienia kompetencji zawodowych niezbędnych do praktyki pedagogicznej i działań zawodowych w celu przekształcenia tradycyjnej szkoły w nowoczesną.

Więcej informacji o projekcie można znaleźć na stronach internetowych Partnera Wiodącego Przedsiębiorstwa Państwowego LASY Republiki Słowackiej - <https://www.lesy.sk/lesy/o-nas/projekty-spolupraca/projekty-eu/projekty/pl-sk-2014-2020/nova-web-stranka.html>.

Publikacja została opracowana jako jeden z rezultatów projektu „Edukacja bliższa przyrodzie” nr INT/EB/ZA/3/III/A/0136 współfinansowanego przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w wysokości 36 517,47 EUR.

1. WSTĘP	34
2. PEDAGOGIKA LEŚNA W LESY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, Š. P.	35
3. PEDAGOGIKA LEŚNA W WARUNKACH OZ ŽILINA	39
4. DZIAŁANIA W RAMACH PEDAGOGIKI LEŚNEJ.....	40
5. PEDAGOGIKA LEŚNA W LASACH PAŃSTWOWYCH.....	52
6. PEDAGOGIKA LEŚNA W WARUNKACH NADLEŚNICTWA UJSOŁY.....	54
7. DZIAŁANIA W RAMACH PEDGOGIKI LEŚNEJ	55

Przyroda i las są ważnymi elementami życia każdego z nas. Jednak ludzie coraz bardziej oddalają się od przyrody, ponieważ nasze życie opanowały zdobycze nowoczesnej techniki. Wpływają na nasze relacje, wolny czas i kontakt z okolicznym światem. Jedną z możliwości jak zmienić przyszłość społeczeństwa w stosunku do przyrody jest włączenie pedagogiki leśnej do procesu nauczania. Zapoznanie uczniów z przyrodą powinno się odbywać od najmłodszych lat. Właśnie wtedy jest najlepszy okres do formowania ich postaw i stosunku do przyrody. Nie ma lepszych specjalistów, którzy by przekazali uczniom wiedzę o przyrodzie niż leśnicy i pedagodzy leśni. Dzięki nim uczniowie mogą spojrzeć na las w sposób jakiego nie znają i mogą nauczyć się od nich wielu nowych rzeczy. Właśnie takie doświadczenia może przekazać uczniom pedagogika leśna.

Pedagogika leśna jest częścią wychowania środowiskowego, zajmuje się nauką o ekosystemie leśnym i wychowaniu człowieka w odniesieniu do zrównoważonego stylu życia. Wykorzystuje formy nauki przez doświadczenia i percepcję zmysłową. Dostarcza nie tylko wiedzy, ale także zajmuje się emocjonalną stroną człowieka, rozwojem umiejętności, a tym samym wspiera całościowy rozwój osobowości. Jest przeznaczona dla wszystkich grup wiekowych, ale szczególnie dla młodego pokolenia, które jest przyszłością tego kraju.

Pedagogika leśna jest i będzie głównym narzędziem opiniotwórczym w rękach leśników, realizowanym przez pracowników własnych - pedagogów leśnych, ale także leśników. Jest to najbardziej naturalna forma komunikacji i najskuteczniejsze narzędzie, dzięki któremu leśnicy przybliżają ogółowi społeczeństwa środowisko leśne ze wszystkimi jego funkcjami, gospodarkę leśną ze wszystkimi jej potrzebami, a w tym kontekście obowiązki i znaczenie pracy leśników na rzecz społeczeństwa.

W związku z powyższym otrzymujecie Państwo do rąk publikację, która jest efektem mikroprojektu „Edukacja bliższa przyrodzie“, zawiera wyniki ze specjalistycznych szkoleń certyfikowanych przez pedagogów leśnych z Polski i ze Słowacji, którzy przekazali swoją teoretyczną i praktyczną wiedzę w celu zaprezentowania nowych pomysłów, propozycji, sprawdzonych projektów, inspiracji, przykładów dobrych praktyk oraz innowacji eko-pedagogicznych, aby w pełni wykorzystać ten potencjał w praktyce.

W niniejszej publikacji zapoznacie się Państwo z tym, w jaki sposób jest przeprowadzana pedagogika leśna w Przedsiębiorstwie Państwowym LASY Republiki Słowackiej, oddział Żylna i w Lasach Państwowych, w Nadleśnictwie Ujsoly. Znajdziecie tu Państwo konkretne przykłady działań, które będzie można wykorzystać podczas zajęć w ramach edukacji środowiskowej.

2. PEDAGOGIKA LEŚNA W LESY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, Š. P.

Pedagogika leśna to sposób oddziaływania wychowawczego na dzieci i młodzieży, który powstał w XIX w. w Ameryce. Dzisiejsza europejska pedagogika leśna jest najbardziej rozwinięta w Austrii i Niemczech, gdzie zajmują się nią od lat 90-tych ubiegłego wieku.

Na Słowacji pedagogika leśna zaczęła się popularyzować od 2001 roku, dzięki pracownikom dzisiejszego Instytutu Doradztwa i Edukacji Leśnej Narodowego Centrum Leśnictwa (ULPV NLC), którzy zapewnili wdrażanie programu edukacyjnego akredytowanego przez Ministerstwo Edukacji RS i pod względem metodologicznym objął programem pedagogikę leśną. W 2017 roku Narodowe Centrum Leśnictwa (NLC) koordynowanie pedagogiki leśnej na Słowacji zostało powierzone Ministerstwu Rolnictwa RS.

Pedagogika leśna w Przedsiębiorstwie Państwowym LASY Republiki Słowackiej jest prowadzona na bazie wolontariatu. W czasie dziesięciolecia swojej działalności w tym zakresie Lasy RS zanotowały największe postępy i zostały zaliczone do podmiotów, osiągających najlepsze wyniki we wdrażaniu pedagogiki leśnej. Oprócz indywidualnych leśnych wycieczek, dyskusji i imprez masowych dla szerokiego ogółu w ramach pedagogiki leśnej powstaje wiele indywidualnych projektów, poświęconych pojedynczym częściom zarządzania lasem, przeznaczonych głównie dla dzieci i młodzieży. Aktualnie na bazie wolontariatu działa 250 aktywnych pedagogów leśnych, którym często pomagają ich koledzy -leśnicy.

Pedagog leśny, to osoba fizyczna, która ma uprawnienia do wykonywania działalności w ramach pedagogiki leśnej, ale także ma dalsze pedagogiczne i społeczne kompetencje.

W pierwszych szkoleniach dla pedagogów leśnych, w 2001 roku (pięć osób) i w 2003 roku (dwie osoby), wzięli udział pracownicy Lasów RS. Realnie projekt rozwoju pedagogiki leśnej w Lasach RS został uruchomiony w 2005 roku w oddziale OZ Revúca. Między pierwszymi pedagogami leśnymi znaleźli się koledzy z oddziałów OZ Trenčín, OZ Čadca i OZ Považská Bystrica. Pod koniec 2005 roku działało już 35 pedagogów leśnych w ponad 18 oddziałach /placówkach zamiejscowych. W trakcie 2006 roku przybyło kolejnych 23 pedagogów leśnych. Ich działalność ochotnicza i fachowość jest często wykorzystywana podczas współpracy z Instytutem Doradztwa i Edukacji Leśnej Narodowego Centrum Leśnictwa (ULPV NLC) podczas opracowywania materiału Koncepcja pedagogiki leśnej jako część wychowania środowiskowego na Słowacji, który został zatwierdzony przez kierownictwo ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi RS pod sygnaturą 2824/2011-710.

Widoczna i wysokiej jakości praca pedagogów leśnych znalazła wsparcie także ze strony kierownictwa Lasów RS i od 2010 roku regularnie są przydzielane środki finansowe na wydatki związane z pedagogiką leśną (pomoce dydaktyczne, materiały). Jednocześnie został wytworzony system planowania, kontroli i rozliczeń działalności w ramach pedagogiki leśnej.

W 2014 roku pracownikom przedsiębiorstwa państwowego Lasy RS zostało przyznane wynagrodzenie za pracę w ramach pedagogiki leśnej, za ponad 5 godzin z ponad 12 dziećmi na jednego pedagoga leśnego wynagrodzenie wynosiło 15 EUR.

W tym samym roku został utworzony wielostopniowy system zarządzania pedagogiką leśną i systematyczna centralna dystrybucja pomocy dydaktycznych i potrzeb dla prowadzenia zajęć z pedagogiki leśnej. Jednocześnie w tym samym roku,

koordynatorzy pedagogiki leśnej mieli otrzymać jednorazowe nagrody finansowe za swoją pracę, które miały być wypłacane pod koniec danego roku kalendarzowego.

Pod koniec 2018 roku przedsiębiorstwo państwowe Lasy RS dysponowały ponad 250 wyszkolonymi pedagogami leśnymi, ale do zajęć pedagogiki leśnej było zaangażowanych ponad 300 pracowników.

Pedagogika leśna musi być przeprowadzana jak proces, składający się z kilku etapów, uwzględniający następujące stopnie rozwoju wiedzy i działalności:

1. Rozwijanie zdolności zadowolenia z kontaktu z przyrodą i przeżywania przyjemnych chwil wśród natury.
2. Nabywanie umiejętności i doświadczeń w wyniku obserwacji przyrody.
3. Zrozumienia środowiskowych relacji łączących gatunki leśne i człowieka.
4. Zrozumienie roli, jaką człowiek odgrywa w przyrodzie.
5. Nabycie wiedzy i motywacji do podejmowania słusznych decyzji, związanych z wpływem na środowisko przyrodnicze.
6. Odpowiedzialność za przyszłość na rzecz życia codziennego.

Cele pedagogiki leśnej:

Głównym celem pedagogiki leśnej jest podwyższenie wiedzy obywateli wszystkich grup wiekowych o znaczeniu lasu i funkcji jego pojedynczych części, także poza-produkcyjnych z naciskiem na znaczenie zarządzania i ochrony leśnych siedlisk – to znaczy, pracy i znaczenia leśnictwa nie tylko w przeszłości, ale także aktualnie oraz wskazanie na główne sposoby zrównoważonego zarządzania lasami na Słowacji na rzecz przyszłych pokoleń.

Stale zwracać uwagę na zapotrzebowanie społeczeństwa na przetwarzanie drewna, które stale zwiększa zużycie i równocześnie zapotrzebowanie na ten surowiec.

Podczas wszystkich działań przeprowadzanych we współpracy z leśnikami najważniejsze jest kłaść nacisk na pokazanie lasu jako żywego ekosystemu, wyjaśnianie oraz interpretacja pojedynczych sposobów ingerencji do tego ekosystemu oraz znaczenie tych działań w przyszłości (zwrócenie uwagi na 80-letni horyzont czasowy – okres dojrzałości do wyrębu niektórych drzew). Zajęcia z pedagogiki leśnej należy zawsze odnosić do idei pracy leśników na rzecz lasu i społeczeństwa, bez przerwy wskazywać na znaczenie zarządzania lasem.

Cele szczegółowe:

- a) Prezentować i promować działalność leśników i znaczenie leśnictwa.
- b) Prezentować i promować działalność Przedsiębiorstwa Państwowego LASY Republiki Słowackiej.
- c) Zwracać uwagę społeczeństwa na znaczenie zrównoważonej gospodarki leśnej.
- d) Podkreślać znaczenie zdrowych i stabilnych drzew.
- e) Prezentować pozaprodukcyjne funkcje lasu.
- f) Przybliżyć szerokiemu ogółowi historię i kulturę leśnictwa i myślistwa.
- g) Przedstawiać fakty i wytwarzać przestrzeń dla dyskusji z ekspertami, ludźmi z praktyki i konsumentami (społeczeństwem).
- h) Przedstawiać drzewo jako surowiec odnawialny z naciskiem na horyzont czasowy i koszty niezbędne na sadzenie o odnowę drzewostanów.
- i) Nawiązać stałą współpracę ze szkołami i zaoferować zajęcia pedagogiki leśnej jako alternatywny sposób nauczania niektórych tematów znajdujących się w podstawach nauczania.

Przedsiębiorstwo Państwowe LASY Republiki Słowackiej organizuje przedsięwzięcia masowe i indywidualne w ramach pedagogiki leśnej. **Przedsięwzięcia masowe** są przeznaczone dla szerokiej publiczności, mają charakter tematyczno-promocyjny (Dni Leśnika, Dzień Drzewa, Lewickie Dni Myślistwa, Rimavsko-sobotska Gałązka - Dzień z leśnikiem, Drwal, Międzynarodowy Dzień Dziecka nad jeziorem Počúvadlo, LASY dzieciom, pedagogika leśna w ramach zajęć w pojedynczych oddziałach).

Indywidualne przedsięwzięcia są organizowane dla mniejszych grup i są skierowane na określony krąg tematyczny **lub program** (Drzewo Poznania, Dzień Leśnych Doświadczeń, Co szepcze las, Lasy dzieciom, Dziecięce Dni św. Huberta, Pedagogika Leśna w Muzeum – programy pedagogiki leśnej jako uzupełnienie długotrwałych wystaw Muzeum Leśnictwa i Drzewnego).

3. PEDAGOGIKA LEŚNA W WARUNKACH OZ ŽILINA

Oddział Lasów RS w Žylinie aktywnie zajmuje się pedagogiką leśną od 2006 roku. Aktualnie (rok 2019) zajęcia w ramach pedagogiki leśnej prowadzi 9 certyfikowanych pedagogów leśnych, którzy, na przykład w 2018 roku, zorganizowali 37 zajęć w ramach pedagogiki leśnej dla 1990 uczestników. Byli to w większości uczniowie szkół podstawowych i przedszkoli. Większość przedsięwzięć przebiegała w formie spacerów po lesie, wykładów o lesie, biesiad w klasach, na stoiskach pedagogiki leśnej podczas imprez masowych oraz np. podczas sadzenia drzewek, zbierania śmieci w lesie.

Zwracamy się do szerokiego ogółu za pośrednictwem Leśnej Ścieżki Dydaktycznej Dolná Hora, która znajduje się na skraju Uzdrowiska w Rajeckich Tepliciach. Na ośmiu przystankach znajdujących się na ścieżce odwiedzający znajdują informacje o roślinności i zwierzętach w okolicy oraz o znaczeniu lasu dla życia człowieka. W 2008 roku, w pobliżu Krpelianskij zapory zostało ogłoszone Znaczące Miejsce Leśnicze Štutovská Skála (Šútovská skala), gdzie publiczność może zobaczyć w jaki sposób leśnicy w latach 50-tych XX wieku potrafili zalesić skałę.

Regulamin dla odwiedzających las

Przed wejściem do lasu należy zapoznać dzieci z regulaminem pobytu i poruszania się po lesie.

- Nie zakłócać ciszy w lesie, nie płoszyć zwierząt, nie dotykać przypadkowo spotykanych w lesie młodych zwierząt, ponieważ matka może takie młode zwierzątko odrzucić, a to może spowodować jego śmierć.
- Nie pozostawiać w lesie żadnych śmieci, które zanieczyszczą środowisko i będą niebezpieczne dla zwierząt.
- Nie należy wzniecać ognia poza wyznaczonymi obszarami, aby uniknąć pożaru lasu.
- Nie zbierać roślin bez powodu.

ZNAJDŹ SWOJE DRZEWO, NARYSUJ SWOJE DRZEWO.

Opis: Zajęcia odbywają się parami w lesie, na szkolnym dziedzińcu lub w parku. Jedna z osób w parze ma na oczach szalik, dzięki temu nic nie widzi, a druga bezpiecznie prowadzi ją do wybranego drzewa. Z zasłoniętymi oczami gracz próbuje zapamiętać wybrane drzewo wszystkimi zmysłami, z wyjątkiem wzroku. Kiedy jest gotowy, gracz – przewodnik odprowadza go na miejsce. Zdejmuje szalik i próbuje znaleźć „swoje drzewo”. Kiedy uda mu się je znaleźć, zawodnicy wymieniają się zadaniami.

Inną częścią tego zadania jest malowanie drzewa na czystym papierze używając naturalnego materiału, który znajduje się w lesie, takiego jak glina, trawa itp.

Grupa docelowa: Brak limitu wieku.

Narzędzia: szalik, biała kartka papieru.

Cel edukacyjny: Uświadomienie swoich ograniczeń w orientacji bez GPS. Uświadomienie sobie, w jakiej sytuacji znajdują się osoby niepełnosprawne i zastanowienie się, w jaki sposób możemy im pomóc.

GNIAZDA

Opis: Uczestnicy spaceru w lesie podzieleni są na czteroosobowe grupy, w których dwóch członków uosabia dorosłe ptaki – samca i samicę, a dwóch członków to ich młode. Każdej grupie wskazujemy stanowisko. We wskazanym miejscu osoby będące ptasimi rodzicami, mają za zadanie wybudować gniazdo dla swoich piskląt z naturalnego materiału, który znajduje się w pobliżu (gałęzie, liście, trawa, kamyki). Gniazdo musi być wystarczająco duże, aby pomieścić dorosłe ptaki i pozwolić pisklątom wygodnie usiąść i wyciągnąć ręce po jedzenie. Pokarm dla piskląt zapewniają dorosłe ptaki.

Pedagog leśny rozmieści w pobliżu jedzenie, aby dorosłe ptaki były zmuszone pobiec po jedzenie. Jako jedzenia można użyć, np. cukierki. Z gniazda w poszukiwaniu pożywienia może wybiec tylko jedna osoba – samica lub samiec. Bierze tylko jeden kawałek jedzenia i biegnie z nim do gniazda, wkłada jedzenie do dłoni dziecka i natychmiast z gniazda wybiega drugi dorosły ptak, aby nakarmić drugie młode. Gra kończy się, gdy zabraknie jedzenia.

Pod koniec gry pedagog liczy cukierki i określa, które pisklą ma wystarczająco dużo pożywienia, a które głoduje. Jako uzupełnienie można wyznaczyć osoby odgrywające rolę drapieżników, które będą próbowały polować na ptaki zdobywające pożywienie.

Grupa docelowa: dzieci w wieku 6-12 lat.

Pomoce: słodczyce lub inne jedzenie udające pokarm dla pisklęcia.

Cel edukacyjny: uświadomienie sobie, jak sprawnie ptaki muszą zapewnić pożywienie swoim młodym w naturze, jak ogranicza ich rozmieszczenie gniazd, pogoda i drapieżniki. Dyskusja na temat tego, jak rodzice zapewniają pożywienie swoim dzieciom. Zrozumienie, w jaki sposób zdrowe jedzenie ogranicza rozwój potomstwa.

LEŚNY EKOSYSTEM

Opis: Uczestnicy spaceru w lesie ustawiają się w kręgu. Pedagog leśny stoi w kole razem ze wszystkimi, trzymając w dłoni kłębek sznurka, zadaje temat, pytanie gry - na przykład, czym chciałby być uczestnik gry; jakim zwierzęciem, rośliną lub inną częścią lasu, lub co lubi w lesie. Pedagog leśny odpowiada na pytanie jako pierwszy i rzuca piłkę

zawodnikowi znajdującemu się naprzeciwko, mocno trzymając koniec sznurka w dłoni. Ten, kto chwyci kłębek odpowiada na pytanie i rzuca kłębek kolejnym graczom, trzymając swój koniec sznurka. Gra trwa, dopóki wszyscy uczestnicy nie trzymają sznurka w dłoniach. Podczas gry powstaje pajęczyna lub sieć i przy tej okazji można wyjaśnić, jak wszystko jest ze sobą powiązane i jak ważna jest każda część lasu. Należy poprosić jednego z graczy, aby upuścił sznurek. Sieć się zaplątuje a pedagog wyjaśnia, co dzieje się w lesie, w środowisku, gdy zabraknie niektórych gatunków zwierząt, roślin lub części środowiska.

Grupa docelowa: Brak limitu wieku.

Narzędzia: wystarczająco długi sznurek.

Cel edukacyjny: Wyjaśnienie wzajemnych powiązań poszczególnych elementów środowiska oraz znaczenia każdego elementu w przyrodzie i w lesie.

ŚLEPA KARAWANA

Opis: Uczestnicy wycieczki ustawiają się w szeregu, każdy zasłania sobie oczy chustką i łapie się uczestnika przed sobą. Pedagog leśny idzie jako pierwszy i prowadzi grupę - bez zasłoniętych oczu i komentuje trasę, ostrzega przed niebezpiecznymi miejscami, przeszkodami na trasie (kamienie, gałęzie, doły). Inny wariant: Napinamy linę między kilkoma drzewami

tworząc szlak, uczestnicy z zasłoniętymi oczami trzymają się liny i przechodzą przez trasę.

Grupa docelowa: Brak limitu wieku.

Narzędzia: chustki do zakrycia oczu, lina.

Cel edukacyjny: Jak zwierzęta widzą las w nocy, jak pomóc osobom niedowidzącym i niewidomym.

CO NIE NALEŻY DO LASU

Opis: Pedagog leśny wybiera trasę, po której uczestnicy będą się poruszać na odległość około 50 metrów. Na trasie umieszcza różne przedmioty. Mogą to być zabawki, śmieci, ale także rzeczy z naturalnych materiałów. Przedmioty mogą być umieszczone na ziemi, jeśli na trasie znajdują się drzewa lub krzewy, mogą być również umieszczone na nich, na wysokości oczu lub wyżej.

Następnie bierze grupę, staje na jej czele i stopniowo przeprowadza ją po całej trasie. Na początku zwraca wszystkim uwagę, aby zachowali spokój i uważnie obserwowali wszystko, co ich zaciekawi na trasie.

Po przejściu trasy wszyscy ustawiają się w kole, a pedagog leśny zadaje pytanie uczestnikom; co zobaczyli i czy dany przedmiot należy do lasu.

Grupa docelowa: brak limitu wieku

Pomoce: różne przedmioty do umieszczenia na trasie.

Cel edukacyjny: nauka, że śmieci nie należą do lasu, a jeżeli na przykład przynosimy do lasu jedzenie, należy odpadki i śmieci zabrać ze sobą do domu.

SIKORKI I KOTY

Opis: Pedagog leśny wybiera spośród uczestników jednego kota, reszta to sikorki. Kilka drzew zostanie wybranych jako domy dla sikorek. Przy każdym z wybranych drzew stanie taka sama liczba sikorek. Sikorki dotykając drzew są bezpieczne przed kotem, który ich wtedy nie może złapać. Kot stoi między drzewami i czeka aż sikorki opuszczą bezpieczne domy. Na zawołanie pedagoga „Sikorki, sikorki przelećcie z drzewa na drzewo!” wszystkie sikorki muszą przebiec do innego drzewa. Kot zaczyna polowanie na sikorki. Może złapać tylko poruszające się sikorki, które nie dotykają drzewa. Wszystkie sikorki muszą zmienić swój domek, nie mogą zostać w swoim pierwotnym domku i nie mogą się schować w domku, które nie zostało uprzednio wyznaczone.

Sikorka, która została złapana zostaje kotem. Gra się powtarza, wzrasta liczba kotów a zmniejsza ilość sikorek, co utrudnia grę. Gra kończy się, gdy zostanie złapana ostatnia sikorka.

Grupa docelowa: dzieci w wieku 6-12 lat

Narzędzia: nie są wymagane

Cel edukacyjny: wskazanie, jak wielkie znaczenie dla przyrody ma utrzymanie równowagi i jak nadmierne rozmnożenie się jednego gatunku może spowodować wyginięcie drugiego.

NIETOPERZE I ĆMY

Opis: Uczestnicy gry stoją w kole. Pedagog leśny opowiada o życiu i umiejętnościach nietoperza, o sposobie jego orientacji w terenie za pomocą echolokacji. Następnie pedagog leśny wyznacza jednego gracza na nietoperza i wybiera dwie lub więcej ciem zgodnie z liczbą uczestników.

Pozostali uczestnicy stojący w kole trzymają

się za ręce, aby nikt nie wydostał się z koła. Wszyscy gracze, oprócz uczestników znajdujących się w kole są cicho. Nietoperz stoi pośrodku koła, a jego oczy są zawiązane szalikiem, aby mógł orientować się tylko za pomocą słuchu. W kręgu są też ćmy. Na sygnał pedagoga leśnego rozpoczyna się gra, ćmy zaczynają się poruszać i wydawać dźwięki krzycząc „ćma, ćma”. Nietoperz za pomocą słuchu musi się orientować i złapać ćmy. Kto zostanie złapany, dołącza do uczestników w kole. Jeżeli nietoperzowi nie uda się złapać ciem, koło można zmniejszyć.

Grupa docelowa: dzieci w wieku 6-12 lat

Narzędzia: chustka lub szalik dla nietoperza.

Cel edukacyjny: wyjaśnić uczestnikom, jak nietoperz poluje za pomocą słuchu i echolokacji.

NATURALNA GRA PAMIĘCIOWA - MEMORY

Opis: Gracze są podzieleni na dwie grupy. Na ziemi jest rozłożona większa chusta, koc lub narzuta. Należy na niej ułożyć 10-20 różnych naturalnych przedmiotów i przykryć kolejnym nakryciem. Pedagog leśny odkrywa dla każdej grupy nakrycie i pokazuje jakie rzeczy się pod nim znajdują. Gracze muszą rozpoznać jak największą ilość naturalnych rzeczy, następnie muszą znaleźć w

lesie taki sam gatunek, aby dopełnić parę, jak w grze pamięciowej Memory. Wygrywa grupa, która znajdzie wszystkie pary w najkrótszym czasie i poprawnie je nazwie.

Grupa docelowa: brak limitu wieku

Narzędzia: duża chusta, koc lub narzuta, naturalne rzeczy i rośliny z okolicy

Cel edukacyjny: nauczyć się rozpoznawać różne przedmioty z lasu, identyfikować drzewa, na przykład gałęzie, szyszki, rozwijać pamięć.

ZABAWA W KORNIKI

Opis: Pedagog leśny dzieli graczy na dwie grupy; na żeńskie korniki i na samców kornika. Samce są rozstawieni koło drzew na skraju lasu. Samice stoją w odległości około 30 metrów od nich, mają zasłonięte oczy. Każdy pedagog leśny kilkakrotnie otoczy dookoła „samiczkę” aby straciła orientację.

Samce zaczynają mocno klaskać, a samice mogą zacząć „lot” na drzewach do samców podążając za klaskaniem (w naturze orientują się poprzez zapach wydzielanych feromonów). Gdy wszystkie samiczki znajdą partnerów, zostanie podsumowany sukces nalotu. Następnie około połowa samiczek zostaje oddzielona, a pozostałe powracają na pozycje z początku gry. Oddzielona grupa żeńska otrzymuje tajną rolę – będą udawały pułapki feromonowe, będą tak samo klaskały jak męskie korniki stojące przy drzewach. Staną w milczeniu na trasie między „samiczkami” a „samcami” i równocześnie zaczynają klaskać, samce i pułapki feromonowe jednocześnie. Po dokonaniu oceny nalotu, należy podliczyć ile „samiczek” zostało zwabionych do pułapek a ile przez „samców”.

Grupa docelowa: wiek od 6 lat

Narzędzia: chustki na oczy

Cel edukacyjny: wyjaśnienie uczestnikom sposobu życia kornika świerkowego i potrzeby ochrony lasu przed jego namnożeniem.

POTRZEBY MIESZKAŃCÓW LASU

Opis: Na początku gry uczestnicy dzielą się na dwie równe grupy. Jedną grupą będą zwierzęta, które mają pewne potrzeby, aby zapewnić sobie przetrwanie. Druga grupa reprezentuje środowisko, które oferuje te potrzeby. Są to: woda, pożywienie, schronienie.

Grupy stoją w rzędach w odległości około 10 metrów od siebie. Stoją odwrócenymi plecami, aby się nie widzieć. Wszyscy (zarówno zwierzęta, jak i środowisko) wybierają cechy tego, co reprezentują, i przedstawiają je rękami (na przykład wodę można przedstawić jako miskę z rąk, schronienie jako dach nad głowami, pożywienie jako ruchy ust podczas jedzenia).

Po otrzymaniu instrukcji grupy odwracają się twarzą do siebie i każde zwierzę szuka swojej potrzeby w grupie środowiskowej.

Większość „zwierząt” ma taką samą potrzebę, a wychowawca lasu wyjaśnia, jak ważna jest równowaga w przyrodzie.

W drugiej części gry, grupy wymieniają się zadaniami. Ale tym, co reprezentują środowisko, pedagog leśny szepnie, że wszyscy będą reprezentować wodę. Gdy grupy się odwrócą się do siebie i „zwierzęta” zaczynają szukać swoich potrzeb, okazuje się, że tylko ci, którzy chcieli pić, są zadowoleni.

Pedagog leśny wyjaśnia uczestnikom, że, np. podczas powodzi tylko spragnieni znajdą to czego szukają, ciężko wtedy szukać schronienia i pożywienia.

Grupa docelowa: dzieci w wieku 6–15 lat

Narzędzia: nie wymagane

Cel edukacyjny: wyjaśnienie znaczenia równowagi w środowisku naturalnym.

ZGADNIJ KIM JESTEM

Opis: Pedagog leśny wybiera z grupy jednego gracza, któremu na plecach przypina zdjęcie zwierzęcia, tak by gracz nie widział, co to za zwierzę. Wszyscy inni mogą zobaczyć zdjęcie, ale nie mogą powiedzieć, co to jest.

Zadaniem gracza jest prawidłowe zadawanie pytań (np. Mam cztery nogi? czy jestem mięsożercą? itp.), aby mógł dowiedzieć się, jakie zwierzę jest na zdjęciu.

Pozostali mogą odpowiedzieć tylko „tak” lub „nie”.

W innym wariantcie, gracz otrzymuje zdjęcie, tak by inni go nie widzieli i musi naśladować zwierzę na zdjęciu. Reszta grupy zgaduje, jakim jest zwierzęciem.

Grupa docelowa: dzieci w wieku 4–12 lat

Narzędzia: szpilka, karty ze zdjęciami zwierząt

Cel edukacyjny: nauczyć się rozpoznawać mieszkańców lasu według ich charakterystycznych cech.

ZBIERACZE NASION

Opis: Pedagog leśny wybiera w lesie jedno drzewo, aby przedstawiało drzewo macierzyste, z którego będą zbierane szyszki. Następnie przywiąże on dookoła drzewa linę tak, aby można ją było chwycić, opowie uczestnikom o produkcji nasion, zbieraniu nasion z drzew przez zbieraczy, którzy muszą wspinać się na drzewo i zabezpieczać się linami.

Dzieci podzieloną się na dwie równe grupy. Jedna grupa będzie przedstawiać szyszki na drzewie. Każde z nich otrzyma jedną szyszkę a drugą ręką muszą trzymać się drzewa macierzystego, odrzucą szyszkę jak najdalej od siebie. Następnie dzieci staną przy swojej szyszce i zaczekają, aż zbieracz je zbierze.

W drugiej grupie zostanie wybrane jedno dziecko na zbieracza, a reszta będzie udawać linę, którą musi się zabezpieczyć zbieracz. Pierwsze dziecko z grupy udającej linę łapie za prawdziwą linę, którą jest obwiązane drzewo. Dzieci kolejno łapią się za rękę a ostatnie dziecko będzie trzymało za ręką zbieracza. Zbieracz ma za zadanie pozbiierać wszystkie szyszki, leżące u stóp pozostałych uczestników z pierwszej grupy. Zbieracz musi sobie poradzić z zadaniem tak, aby zabezpieczająca go „lina”, którą są

pozostali gracze, nie została przerwana. Po zebraniu wszystkich szyszek grupy mogą się zamienić rolami.

Grupa docelowa: dzieci w wieku 6–15 lat

Narzędzia: lina ok. 2 m, szyszki

Cel edukacyjny: Zrozumieć mozolną pracę zbieracza nasion i ważną rolę zbierania nasion dla uprawy i odnowy lasu.

GRA W ŚLEPEGO STRAŻNIKA

Opis: Należy ogrodzić przestrzeń, ok. 20–30 m (najbardziej odpowiedni jest tak zwany „głośny” teren: suche liście, gałązki, itp.). Po środku stoi gracz z zasłoniętymi oczami, a pozostali gracze znajdują się poza oznaczonym obszarem. Na sygnał pedagoga leśnego gracze po cichu podchodzą do strażnika. Gdy tylko strażnik usłyszy szelest, wskazuje kierunek, z którego go słyszy. Wskazuje gracza, którego usłyszał a ten:

- pozostaje w tym samym miejscu, nie będzie już grać,
- odchodzi na wcześniej ustalone miejsce.

Gracz, któremu uda się jak najbliżej podejść do strażnika lub go dotknąć staje się strażnikiem w następnej grze. Gracze nie mogą biegać, skakać, muszą się zbliżać powoli.

Grupa docelowa: dzieci w wieku 6–15 lat

Narzędzia: chustka na oczy

Cel edukacyjny: rozwój szybkości reakcji, uświadomienie sobie potrzeby zmysłów w orientacji zwierząt w lesie.

KOLOROWA PALETA

Opis: Celem ćwiczenia jest przygotowanie wraz z uczniami kolorowej palety z kolorów natury. Pedagog leśny rozdaje uczestnikom czyste palety wycięte z twardego papieru (tektura, karton), na których jest przymocowana dwustronna taśma klejąca, na którą uczniowie będą przyklejać kolorowe naturalne materiały.

Każde dziecko idzie z paletą w dłoni i stara się znaleźć jak najwięcej odcieni różnych kolorów w lesie. Na początku można ustalić, kto będzie szukał możliwie największej liczby odcieni zieleni lub brązu, a kto będzie szukał jak najwięcej różnych kolorów. Po ukończeniu zadania wszyscy mogą narysować obrazek, używając naturalnych kolorów.

Grupa docelowa: dzieci w wieku 6-12 lat

Narzędzia: twardego papieru, nożyczki, taśma klejąca dwustronna.

Cel edukacyjny: poznawanie kolorów, zrozumienie różnorodności biologicznej

KAMERA LUDZKA

Opis: Uczestnicy dobierają się w pary. Jedna osoba udaje kamerzystę, a druga kamerę. Ten, który przedstawia kamerę, zamyka oczy, a kamerzystą trzyma go z tyłu za ramiona i prowadzi po najpiękniejszych miejscach w lesie. Poklepując po ramieniu lub pociągając za uszy „uruchamia kamerę”. Gracz – kamera, otwiera oczy na trzy sekundy i zapamiętuje obraz w pamięci. Następnie wymieniają się zadaniem.

Pod koniec zadania uczestnicy biorą kredki i papier i „wywołują” zdjęcia - próbują narysować obraz, który widzieli podczas „kręcenia”.

Grupa docelowa: dzieci w wieku 6–15 lat

Narzędzia: ołówek, papier

Cel edukacyjny: rozwijanie pamięci wzrokowej, postrzeganie piękna przyrody i wyjaśnienie procesu fotografowania, kręcenia filmów.

ZNACZENIE

LASÓW NA ZIEMI

Opis: Do tego zadania

niezbędne są cztery kolorowe liny lub wstęgi, które mają przedstawiać różne elementy natury (na przykład zielony kolor - las, niebieski - wodę, żółty - powietrze, brązowy - ziemię). Dla

każdego koloru konieczne jest posiadanie czterech lin o długości około 3 metrów (liczba lin zależy od liczby uczestników gry). Liny trzeba kolejno przywiązywać do metalowego kółka o średnicy około 5 cm. Kolejność kolorów lin jest dowolna, chociaż zaleca się dla lepszego zrozumienia różnorodności natury przywiązywać liny naprzemiennie w przypadkowej kolejności.

Gra polega na tym, że przygotowane liny kładziemy na ziemi a każdy uczestnik bierze do ręki jedną linę. Liny napną się, a do kółka w środku pedagog leśny włoży piłeczkę tenisową lub inną, która będzie przedstawiać ziemię. Przy wciąż napiętych linach gracze powoli poruszają się dookoła, tak jak Ziemia obraca się wokół słońca. Pedagog leśny opowiada o funkcji lasów i ich znaczeniu dla planety. Stopniowo prosi graczy trzymających liny przedstawiające las o ich uwolnienie. Wyjaśnia, jak ważne są lasy, na przykład dla produkcji tlenu, czystej wody, jak chronią glebę. Za każdym razem, gdy gracz upuszcza linę przedstawiającą las, następny gracz upuszcza linę, która na przykład przedstawia czystą wodę. W miarę, gdy las przestaje istnieć, a gracze upuszczają liny, piłka traci stabilność i ostatecznie spada. Tak jakby ziemia przestała istnieć bez lasu.

Grupa docelowa: dzieci w wieku 8-15 lat

Narzędzia: liny w czterech kolorach, metalowe kółko, piłka tenisowa

Cel edukacyjny: Zrozumienie potrzeby zachowania równowagi na ziemi, funkcji lasu i jego znaczenia dla istnienia życia.

Jednym z wariantów wykorzystania pomocy z lin jest gra, podczas której uczestnicy muszą przejść z linami i piłką po środku przez określony odcinek lasu, na przykład między drzewami, tak aby piłka nie spadła. Ćwiczenie dla pracy zespołowej.

ZWIERZĘCE RODZINKI

Opis: Każdemu graczowi stojącemu w kręgu pedagog leśny szepnie nazwę zwierzęcia, a graczy wybierze tak, aby każde zwierzę miało parę rodziców i młode. Na przykład: łania - jeleń, jeleń – jelonki, itp. W ten sposób jeden gracz jest rodzicem, a drugi młodym zwierzątkiem.

Następnie gracze chodzą między sobą, rozmawiając o sobie, jak wyglądają i czym się żywią. Nie mogą ujawniać nazwy zwierzęcia, które udają. Ci gracze, którzy znajdują swoją parę mogą opowiedzieć innym o zwierzęciu, którym są.

Ta gra jest również odpowiednia przed innymi zajęciami.

Grupa docelowa: dzieci w wieku 6-12 lat

Narzędzia: nie wymagane

Cel edukacyjny: poznanie mieszkańców lasów i stylu ich życia.

BITWA LIŚCI

Opis: Pedagog leśny zbiera z wyprzedzeniem większą liczbę liści o różnych kształtach i rozmiarach z różnych gatunków drzew. Następnie umieszcza je w pudełku lub po prostu na kupce na ziemi. Gracze są dobrani w pary. Każdy gracz bierze trzy różne liście w taki sposób, aby inni nie widzieli jakie liście wybrali.

Uczestnicy ustawiają się parami, odwróceny do siebie plecami, trzymają liście w dłoniach. Wybierają jeden liść i na sygnał od pedagoga leśnego „BITWA!” odwracają się twarzą do siebie. Pokazują wybrany liść a pedagog leśny mówi zadanie. Na przykład wygrywa większy liść. Następnie zawodnicy odwracają się plecami do siebie, wybierają inny liść i gra się powtarza. Teraz zadanie może polegać na przykład na tym, że wygrywa liść, który pierwszy spadnie na ziemię. Zadania zawsze się zmieniają, może to być wszystko, na przykład wygrywa liść z ząbkowanym brzegiem lub liść bukowy. Idealna pora na grę to jesień.

Grupa docelowa: dzieci w wieku 6–15 lat

Narzędzia: arkusze różnych typów i kształtów

Cel edukacyjny: poznawanie drzew na podstawie liści.

PIĘTRA LASU

Opis: Ta gra jest odpowiednia na początku wycieczki do lasu, aby uczestnicy się rozgrzali. Wszyscy stoją w kole, pedagog leśny krótko mówi o tym, czym są piętra lasu i co wchodzi w ich skład. Opowiada o koronach drzew, podszybie, runie leśnym, ściółce leśnej oraz z czego się składają.

Sama gra polega na aktywności fizycznej - kiedy pedagog leśny lasu powie „mech”, wszyscy kucają i kładą ręce na ziemi, gdy powie „trawa”, uczestnicy kładą dłonie na wysokości trawy, gdy powie „krzew” wszyscy lekko się pochylają lub przykucają, gdy powie „drzewo” podskakują z rękami podniesionymi do góry. Polecenia powtarzają się szybko i w przypadkowej kolejności.

Grupa docelowa: dzieci w wieku 4–15 lat

Narzędzia: nie wymagane

Cel edukacyjny: poznanie pięter lasu i z czego się składają, trening spostrzegawczości i szybkich reakcji.

UKŁADANKA Z LIŚCI

Opis: Pedagog leśny zbiera liście różnych gatunków drzew (tyle gatunków, ile chce mieć grup). Idealne są drzewa o dużych rozmiarach, ponieważ każdy arkusz należy podzielić na tyle części, ile będzie miała grupa graczy. To stworzy rodzaj gry typu „układanka z liści”.

Wszystkie części liści należy włożyć do woreczka lub pudełka, pomieszać, gracze wyjmują z niego pojedyncze części liści.

Zadaniem graczy jest znalezienie tych graczy, którzy mają pozostałe części liścia i poskładanie go w jedną całość. Następnie grupa przygotowuje kilka słów o drzewie, z którego pochodzi liść i wszystkim o nim opowiada.

Zamiast liści można na przykład zastosować laminowane i pocięte obrazki różnych drzew.

Grupa docelowa: dzieci w wieku 8-15 lat

Narzędzia: liście różnych drzew, lub zalaminowane karteczki z obrazkami drzew

Cel wychowawczy: poznawanie drzew w lesie, rozwijanie kreatywności wizualnej

MIĘDZY DRZEWAMI

Opis: Uczestników podzielimy na grupy po ok.4 graczy.

Pedagog wybierze drzewo, które będzie punktem startu i celu. Gracze trzymają się za ręce (żywy łańcuch) i ciągle muszą dotykać się jakiegoś drzewa. Nawet na chwilę nie mogą przestać trzymać się za ręce. Z gry wypada drużyna, która puści drzewo przed dotknięciem innego drzewa. Wygrywa grupa, która dotrze do celowego drzewa jako pierwsza.

Grę można utrudnić wybierając gęsty odcinek lasu lub poprzez ustalenie np. grubości drzewa jakiego muszą dotykać się uczestnicy (np. drzewa o wysokości najwyższego gracza w grupie) lub dotykać się tylko określonego gatunku drzewa, np. świerku.

Grupa docelowa: dzieci 6 – 15 lat

Narzędzia: nie wymagane

Cel edukacyjny: nauka pracy zespołowej, poznanie drzew według kory, wyglądu.

MALOWANIE NATURA

Opis: Na początku pedagog leśny da każdemu uczestnikowi obrazek, który trzeba będzie pokolorować. Idealny jest prosty obrazek, aby nie trzeba było kolorować zbyt szczegółowo. Na przykład obrazek żabki. (patrz załącznik) Spytamy się dzieci, czy wiedzą, jak można pokolorować obrazek bez kredek. Po chwili dzieci dojdą do wniosku, że można użyć w tym celu trawy, ziemi, kolorowych kwiatów. Na twardej podkładce pokolorują obrazek naturalnymi materiałami.

Grupa docelowa: dzieci 4 – 10 lat

Narzędzia: obrazek do kolorowania dla każdego uczestnika

Cel edukacyjny: nauczyć dzieci pracy z materiałami przyrodniczymi

WCZORAJ BYŁEM W LESIE

Opis: Gracze siedzą w kręgu. Jeden zaczyna zdaniem: „Wczoraj byłem w lesie „Sąsiad z prawej strony zapyta się: „A co tam widziałeś? “ Pierwsza osoba odpowie na przykład: „Widziałem tam jelenia.“ Gra toczy się dalej, kolejny gracz znajdujący się w prawo pyta się “. A co tam widziałeś? Spyta się sąsiada z prawej strony. Odpowiedź: Widziałem sarnę i jelenia. Kolejni gracze dodają inne zwierzęta lub cokolwiek innego z lasu. Kto pomyli się wypada z gry. Gra toczy się do czasu, aż zostaną tylko dwaj uczestnicy grający między sobą aż jeden z nich wygra

Grupa docelowa: dzieci 6 – 15 lat

Narzędzia: nie wymagane

Cel edukacyjny: trenowanie pamięci, poznanie mieszkańców lasu lub innych przedmiotów z lasu.

GRA Z PAŁKĄ

Opis: Każdy uczestnik znajdzie w lesie drewnianą pałkę, gałąź o długości ok. 1 metra. Pedagog zwróci uwagę, że nie wolno łamać drzew, ale wybierać spośród konarów, opadłych na ziemię. Uczestnicy gry ustawiają się w kręgu, każdy trzyma swoją pałkę w ręku, jednym końcem na ziemi. Na znak pedagoga wszyscy puszcza swoje pałki, robią krok w prawo i starają się złapać pałkę sąsiada ze swojej prawej strony, zanim upadnie na ziemię. Ten komu się nie uda wypada z gry.

Warianty:

- na znak uczestnicy mogą wymienić się pałkami, przerzucając je między sobą. Każdy rzuci pałkę sąsiadowi z prawej strony a ten musi ją złapać.
- każdy uczestnik zamknie oczy i dokładnie dotykając pałkę postara się zapamiętać jej charakterystyczne cechy. Na polecenie uczestnicy podają dalej swoje pałki kolejnym graczom w kręgu. Gdy dotykiem rozpozna swoją pałkę zrobi krok do tyłu i podaje

pałką z otwartymi oczami. Podczas podawania sobie pałek można zmieniać kolejność, aby zmylić ostatnich i aby każdy nie mógł obliczyć, kiedy do niego wróci jego pałka.

Grupa docelowa: dzieci 6 – 15 lat

Narzędzia: pałki z lasu o długości ok. 1m

Cel edukacyjny: trenowanie szybkiej reakcji, koordynacji ruchu, dotyku

LEŚNE TALIZMANY

Opis: Każdy uczestnik znajdzie sobie w lesie jakiś przedmiot przyrodniczy – leśny talizman, który nie pokaże nikomu. Przedmiot musi być tak mały, aby zmieścił się w zamkniętych dłoniach. Nie może to być żadne żyjątko ani przedmiot, nieprzyjemny w dotyku. Kiedy już wszyscy uczestnicy znajdą swoje talizmany ustawią się w kręgu, dają ręce za plecy i na polecenie będą sobie podawać przedmioty za plecami w kierunku wskazówek zegara. Robią to pomału, aby każdy miał czas na sprawdzenie dotykiem każdego przedmiotu. Pedagog leśny może podczas gry zmienić kolejność graczy w kręgu, aby wszyscy nie dostali swoje przedmioty w tym samym czasie. Kto znajdzie swój talizman wysunie rękę do przodu i otworzy dłoń.

Potem uczestnicy rozłożą przedmioty na ziemię i będą je wspólnie omawiać, powiedzą co robiło im największy problem w rozpoznaniu swoich przedmiotów, określą jakiego przedmiotu to dotyczy.

Grupa docelowa: dzieci 6 – 15 lat

Narzędzia: nie wymagane

Cel edukacyjny: poznawanie różnych przedmiotów przyrodniczych, rozwój percepcji dotykowej.

WYOBRAŻENIE KORY I LIŚCI DRZEW

Opis: Każdy uczestnik otrzyma kartkę papieru (patrz załącznik) u umocuje go na korze drzewa.,np. Za pomocą taśmy klejącej. Odwrotną stroną kredki woskowej (szerszą) należy potrzeć po kartce, dzięki czemu zostanie na niej odcisk kory drzewa. Na kartkę z odciskiem kory należy przylepić taśmą klejącą liście i nasionka drzewa, którego odcisk kory jest na papierze.

Grupa docelowa: bez ograniczenia wieku

Narzędzia: kartka papieru (patrz załącznik), kredki woskowe, taśma klejąca, różne drzewa.

Cel edukacyjny: poznanie różnych gatunków drzew

5. PEDAGOGIKA LEŚNA W LASACH PAŃSTWOWYCH

Lasy w Polsce pokrywają 29 % powierzchni kraju (9 milionów ha), większość z nich to lasy państwowe, które tworzą 82 % całkowitego obszaru leśnego. Lasy Państwowe zarządzają 75 % lasów w Polsce, dzięki czemu są największą instytucją w Unii Europejskiej, która zarządza lasami będącymi własnością państwa. Lasy Państwowe są zarządzane centralnie i są podzielone na 17 regionalnych dyrekcji i 430 nadleśnictw.

Oświata społeczeństwa jest jednym z głównych zadań Lasów Państwowych. Zadanie to wypływa z zatwierdzonej w 1997 r. przez polski rząd „Polityki leśnej państwa”, zawartej w rozporządzeniu nr. 57 dyrektora generalnego Lasów Państwowych z dnia 9 maja 2003. Od 2004 roku każde nadleśnictwo musi mieć opracowany „Program edukacji leśnej społeczeństwa w nadleśnictwie”, który wytycza 10-letnią edukację leśną i roczny plan edukacyjny z wyszczególnionym programem. Nadaje to charakter planowanej działalności edukacyjnej i zobowiązuje nadleśnictwo do corocznej oceny działalności.

Celem edukacji leśnej pod kierownictwem Lasów Państwowych jest podniesienie świadomości społecznej na temat środowiska leśnego i zrównoważonej gospodarki leśnej, podniesienie świadomości na temat racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania z darów leśnych oraz budowanie zaufania społecznego do działalności zawodowej leśników. Aby poznać i zrozumieć las, nie wystarczy o nim czytać czy oglądać na fotografiach. Trzeba go zobaczyć na własne oczy, dotknąć i posłuchać.

Większość działań edukacyjnych odbywa się bezpośrednio w lesie. Bardzo popularne są także ciekawe zajęcia w specjalnie przygotowanych ośrodkach szkoleniowych. Leśnicy przeprowadzają zajęcia pedagogiki leśnej w szkołach oraz podczas różnych festiwali i festynów. Roczny koszt edukacji leśnej ponoszony przez Lasy Państwowe wynosi około 6 milionów EUR.

Lasy Państwowe wytworzyły prawie 6,5 tys. obiektów infrastruktury przeznaczonych dla celów edukacyjnych. Oto rodzaje obiektów i ośrodków wykorzystywanych do celów edukacji leśnej:

- 64 ośrodków edukacji leśnej,
- 1030 ścieżek edukacyjnych (dydaktycznych),
- 290 izb edukacji leśnej,
- 600 wiat edukacyjnych (tzw. zielone klasy),
- 116 parków i ogrodów dendrologicznych,
- 1925 punktów edukacyjnych,
- 2985 innych obiektów.

Leśne ścieżki dydaktyczne cieszą się największą popularnością. Przez cały rok odbywają się na nich zajęcia przygotowywane przez leśników dla różnych grup wiekowych. Można odwiedzać je także samodzielnie. Nadleśnictwa przygotowały też izby edukacji leśnej i wiaty edukacyjne.

Zdecydowana większość osób korzystających z obiektów edukacyjnych to grupy szkolne. Leśnicy szczególnie chętnie zapraszają dzieci i młodzież, wiedząc, że już wkrótce to od młodych ludzi zależeć będzie przyszłość naszych lasów.

Edukacja leśna prowadzona przez leśników jest skierowana do dzieci, młodzieży i dorosłych, w tym do osób niepełnosprawnych. Co roku bierze w niej udział około 2 milionów osób. Największą grupę stanowią dzieci w wieku 7-12 lat (37%), dorośli, którzy często towarzyszą dzieciom, stanowią 24% uczestników, dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat) stanowią około 18%, uczniowie szkół średnich (13-15 lat) około 14, 5% i uczniowie szkół średnich w wieku 16–19 lat stanowili około 6,5% wszystkich osób uczestniczących w zajęciach edukacyjnych.

W Lasach Państwowych edukacją leśną kieruje Departament Edukacji i Leśnictwa w Dyrekcji Generalnej, w regionalnych dyrekcjach są koordynatorzy a w każdej administracji leśnej są osoby odpowiedzialne za tą dziedzinę.

6. PEDAGOGIKA LEŚNA W WARUNKACH NADLEŚNICTWA UJSOŁY

Nadleśnictwo Ujsoly jest jednostką położoną w terenie górzystym, wiejskim, z dala od dużych aglomeracji miejskich. Edukacja, którą prowadzi ma więc ograniczony zasięg do szkół podstawowych oraz przedszkoli z okolicznych gmin: Ujsol, Rajczy i Milówki. W okresie wiosenno–letnim zdarzają się zajęcia w tzw. Zielonych szkołach. Nadleśnictwo współpracuje również z Żywieckim Uniwersytetem Trzeciego Wieku, dla którego prowadzone są wykłady.

Dla szkół podstawowych i przedszkoli przygotowywane są zajęcia, które prowadzone są w szkołach. Najczęściej są to zajęcia w postaci zabaw, gier i innych aktywności dostosowanych do tej grupy wiekowej. Często wykorzystuje się gadzety edukacyjne, np. ptaszki z wgranymi naturalnymi głosami i na bazie tych pomocy uczy się dzieci rozpoznawania rodzimych gatunków ptaków, zarówno na podstawie wyglądu, jak i po odgłosach które wydają.

W przedszkolach sprawdzają się również inne pomoce: ślady, które można odbijać w piasku i na bazie których można przybliżyć dzieciom dzikie, leśne zwierzęta oraz środowisko przyrodnicze.

Dla starszych dzieci przeprowadzane są zajęcia w zależności od tematyki narzuconej przez program oświatowy: funkcje lasu, warstwy lasu. Zajęcia odbywają się na terenie szkół.

7. DZIAŁANIA W RAMACH PEDAGOGIKI LEŚNEJ

JAJKA NIESPODZIANKI

Opis: Zabawa polega na wyszukaniu swojej pary wykorzystując tylko słuch. Konieczne są środki z jajek niespodzianek. Do środka wkładamy różne elementy – nasiona roślin, makaron, pieprz itp. Tak aby były pary. Ważne żeby ilość jajek odpowiadała ilości uczestników. Pary szukają się poprzez potrząsanie jajkami i słuchowo dopasowują do siebie. Po znalezieniu otwieramy jajka i sprawdzamy. W razie pomyłki zamykamy jajka i szukamy dalej.

Grupa docelowa: dzieci szkolne, młodzież, dorośli.

Treści edukacyjne: uruchomienie zmysłu – słuch, różnorodność biologiczna,

Zadania edukacyjne: Warsztaty pomagają wprowadzić uczestników w świat dźwięków w lesie, uruchamia się zmysły inne niż wzrok, warsztaty pomagają zrozumieć w jaki sposób zwierzęta „znajdują się w lesie”, pomaga zrozumieć, że równie ważne są inne zmysły niż wzrok.

ZAMKNIJ OCZY

Opis: Warsztaty do wykorzystania w terenie i w sali lekcyjnej. Wprowadzamy uczestników

w temat – opowiadamy o lesie, przechodzimy następnie do wykorzystania drewna. Prosimy uczestników aby zamknęli oczy i wyobrazili sobie co w ich otoczeniu zrobione jest z drewna bądź zawiera elementy z drewna np. meble, drewno do kominka, papier itp. Następnie prosimy by wyobrazili sobie, że wszystko znika. Można rozpocząć dyskusję na temat drewna jako surowca odnawialnego, czy można go zastąpić.

Grupa docelowa: dzieci szkolne, młodzież, dorośli.

Treści edukacyjne: znaczenie lasów, użytkowanie zasobów przyrodniczych, drewno – surowiec odnawialny, wpływ człowieka na lasy, konsumpcja, odpowiedzialność społeczna, zrównoważona gospodarka leśna.

Zadania edukacyjne: Rola drewna w dzisiejszym świecie, surowiec odnawialny, promowanie świadomej konsumpcji, promocja zrównoważonego rozwoju, rola lasów.

PTASZKI

Opis: W warsztatach wykorzystujemy ptaszki które dość dobrze odwzorowują żywe ptaki i mają wszyte głośniczki z oryginalnymi śpiewami. Na bazie ptaszków przeprowadzamy zajęcia o tematyce ptasiej. Możemy również wykorzystać zdjęcia ptaków, pokazując prosimy dzieci o znalezienie odpowiednika oraz włączamy głos. Zajęcia skierowane do przedszkolaków, w sali.

Grupa docelowa: przedszkolaki

Treści edukacyjne: nauka rozpoznawania ptaków po wyglądzie i po śpiewie, zachowania ptaków, dlaczego śpiewają

Zadania edukacyjne: Warsztaty do przeprowadzenia w sali dla najmłodszych dzieci, uruchamiają się zmysły inne niż wzrok – dotyk, słuch, kojarzenie, szukanie podobieństw.

FUNKCJE LASU

Opis: Warsztaty do wykorzystania w sali lekcyjnej. Dzielimy grupę na zespoły, każdemu rozdajemy duże arkusze papiery. Dzielimy arkusz na 3 części oraz prosimy uczestników o narysowanie funkcji lasów. Podpowiadamy, że funkcje lasu mogą być społeczne, produkcyjne, ochronne. Po narysowaniu każda grupa omawia swoją pracę, dyskusja.

Grupa docelowa: dzieci szkolne, młodzież, dorośli.

Treści edukacyjne: znaczenie lasów, użytkowanie zasobów przyrodniczych, drewno – surowiec odnawialny, wpływ człowieka na lasy, konsumpcja, odpowiedzialność społeczna, zrównoważona gospodarka leśna.

Zadania edukacyjne: Budowanie świadomości dotyczącej znaczenia lasów i gospodarki leśnej, rola drewna w dzisiejszym świecie, surowiec odnawialny, promowanie świadomej konsumpcji, promocja zrównoważonego rozwoju.

WRAŻENIA Z LASU

Opis: Celem tego działania jest zachowanie „leśnego obrazu / zdjęcia” w drewnianej ramie. Każdy uczestnik otrzymuje drewnianą ramkę. Jego zadaniem będzie rozglądanie się po lesie przez około 15 minut i znalezienie różnych rzeczy (liści, kwiatów, kory itp.) i wytworzenie z nich obrazku w drewnianej ramce. Po wykonaniu zadania uczestnicy ustawią się w kręgu, przeglądając swoje prace, a tym samym tworząc leśny „pokaz slajdów”.

Grupa docelowa: dzieci, młodzież, dorośli

Treści edukacyjne: Piętra lasu, różnorodność biologiczna, strefy porostowe, zmienność, zagrożenia dla lasu, wpływ człowieka na lasy.

Zadania edukacyjne: zwrócenie uwagi na znaczenie lasów dla zachowania różnorodności biologicznej, budowanie świadomości o ważnej roli lasów i gospodarki leśnej, rozwijanie pozytywnego stosunku do przyrody, lasu, wsparcie zrównoważonego rozwoju.

WYŚCIGI DREWNIANYCH KUL

Opis: Celem działania jest wybudowanie „toru wyścigowego, w lesie, po którym będą się toczyć kule. Wygrywa najwolniejsza kula. Uczestnicy podzielą się na dwie grupy. Każda grupa wybuduje swój „tor wyścigowy, na którym drewniane kule będą musiały pokonać przynajmniej jeden skok i dwa zakręty. Do budowy, toru wyścigowego, mogą być użyte tylko materiały znalezione w lesie (kamienie, gałęzie, ziemia, rośliny). Obie grupy po wybudowaniu torów zaczną zawody. Wygrywa kula, która najwolniej przejdzie całą trasę.

Grupa docelowa: uczniowie, młodzież, dorośli

Treści edukacyjne: obieg wody w lesie i przyrodzie, znaczenie i zachowanie lasu, ochrona przeciwpowodziowa, stopnie lasu, zrównoważona gospodarka leśna, rozwój i wykorzystanie lasów.

Zadania edukacyjne: Demonstracja roli lasu w gospodarce wodnej, ochronie przeciwpowodziowej, ochronie, podnoszenie świadomości znaczenia lasów i leśnictwa, pokaz różnic w gospodarce leśnej w różnych częściach świata, rozwój pozytywnego zachowania konsumenckiego, egzekwowanie zasad 3R, promowanie zrównoważonego rozwoju, rozwój umiejętności zespołu.

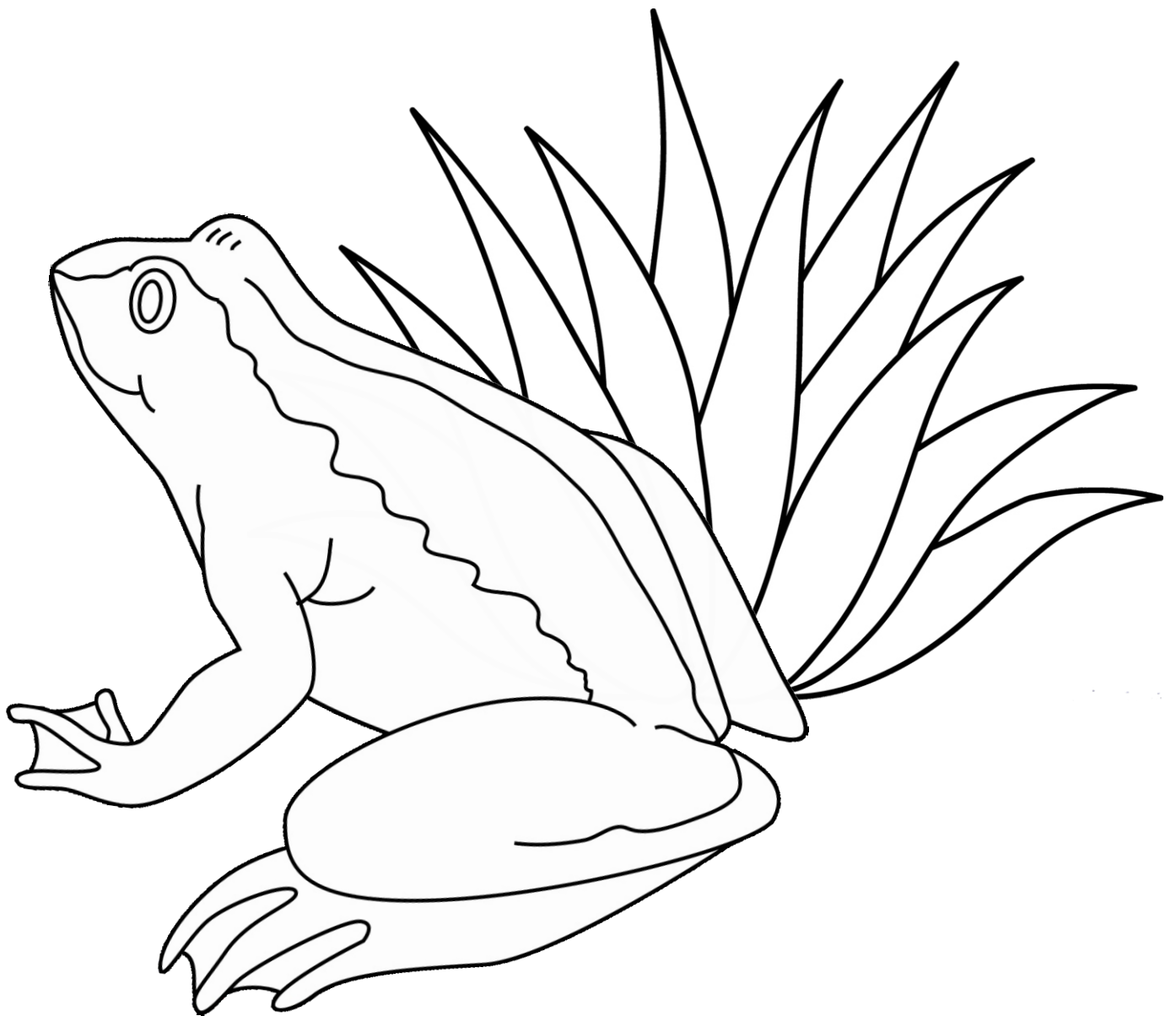
PL-SK

Interreg
Polsko-Slovensko

EUROPSKA ÚNIA

Európsky fond regionálneho rozvoja

STROM

Predstavenie stromu

List / ihličie

Plody
Semená

Odtlačok kôry

Vek:

Obvod:

Výška:

Objem:

Dátum:

Vyhotovil:

Interreg

Poľsko-Slovensko

Európsky fond regionálneho rozvoja

Žilinský
samosprávny
kraj

2019

